

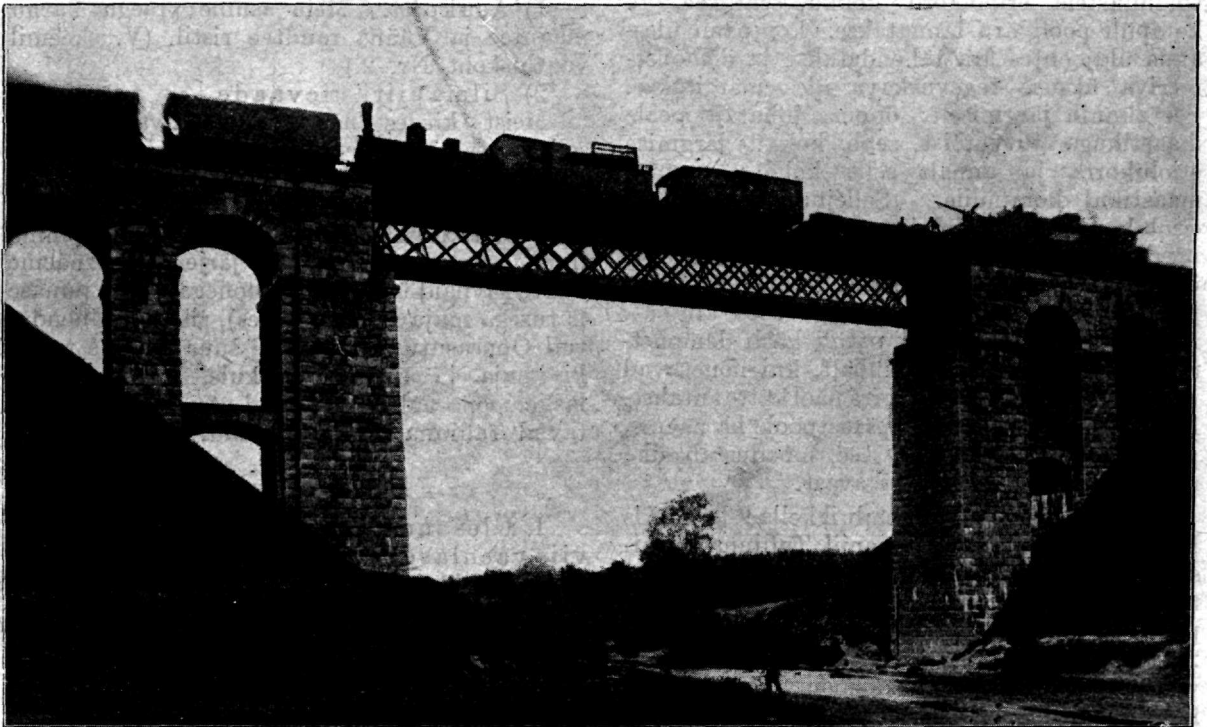
Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

Sõjaväe Ühendatud Oppeasutuste
KOKOJU

№ 11. Laupäeval, 19. märtsil 1927. IX aastakäik.

VABADUSSÕJA PÄEVILT.

MEIE 2-NE SOOMUSRONG VÖNNU LÄHEDAL RAUMA SILLAL LANDESWEHRI SÕJA ALGUL.

Hind 25 mk.

SISUSTIK: O. J.: Näitlik õppeviis taktikalises väljaõppes. (Lõpp). — Läti Vabariigi president Tshakste f. — Bernhard Linde: Meie vabadusvõitluse ilukirjanduslik vastukajastus. — G. Lgs.: Meie kaitseväge üldine aastapäev. — S. Leets: R.-klp. liivakast. — K. R.: Mälestusi iseseisvuse võitluspäevilt. — R. Tomback: Jooni sõjaväe kui psühholoogilise massi hingeelust. — A. V.: Lennuõnnetused Soomes. — K.-mp.: Keelelisi märkusi. — Tingimused raamatute tellimisel Kindralstaabi raamatukogu kaudu. — Sõjakirjandust. — Uusi raamatuid Kindralstaabi raamatukogus. — Ametlikud teated. — Kaitseväge elu. — Sõjaväelised teated.

Näitlik õppeviis taktikalises väljaõppes.

Kompanii kaitsevahing lagedal, kindlustamata maalal.

(Lõpp).

III

Juhtide väljasõit maastikule.

Õppuse juhataja tutvustab demonstreeriva kompanii, selle rühmade, juurdeantud r.-klp. rühma ja vaenlast kujutava osa ülemaid üld-olukorraga, sõidab siis nendega koos välja maastikule, kus ühiselt, vastavalt maastiku tingimustele eriolukord kokku seatakse, ta kompüli poolt ära hinnatakse, kompanii ülesanne üldjoontes ära tähendatakse ja demonstreeriva üksuse tegevuskava üles märgitakse. See sünnib järgmiselt: õppuse juhataja peale maastikuga tutvumist seab kokku järgmise eriolukorra ja annab selle kohe siinsamas maastikul kompüstile. Sellejuures peab see eriolukord ühes üldolukorraga sisaldama kõik need punktid, mida sisaldaks kõrgema üksuse ülema käsk, käesoleval juhul patüli käsk, mis ju iga üksuse sõjalise tegevuse aluseks. Et aga käesoleval juhul patüli käsk demonstratsioonile ei pääse, on küllalt, kui nõuetavad punktid kompüstile eriolukorra näol kätte antakse. Kompüli käsk aga, nagu pärastpoole ka näeme, peab olema täielik, sest see moodustab ühe momendi õppuse tegevuskavast.

Eriolukord. 6. septembril kella 9-ks käskis I pataljoni ülem 2. kompaniil Tallinna garnisoni osad ära vahetada, asuda kaitsepositsioonile ja visalt kaitsta riba, mille piirjooned paremalt Risti kõrts — Järve jaam (mõlemad 2. komp. incl.), vasakult I ja II pataljoni vahejoon. Eelpostide positsioon Järve—Tondi kasarmute joonel. Vastupanupositsiooni eelserv — metsäär, mis 100 m lõunapool kõrg. 19,2 ja Rahumäe surnuaia põhjapoolne äär.

Paremalt I kompanii, vasakult II pataljon.

Pataljoni varu Valdeki tee ja Väana kitsaroolise raudtee ristil.

Laskemoona väljaandmis- ja sidumispunktid Valdeki teel, suvilates Nr. Nr. X ja Y.

Patüli komandopunkt pataljoni varu juures, vaatluspunkt Pärnu maantee ja Väana raudtee ristil juures künkjal. (V. kaart 1:21000).

Pataljoni r.-klp. patarei pataljoni ülema vaatluspunkti juures.

Silmapiiri ülevaade. Demonstreeriva komp. ül. saades kätte üld- ja eriolukorra, asub niisugusesse punkti, kust tegevusrajoon näha, teeb siin isikliku silmapiiri ülevaate ja hindab olukorra. Silmapiiri ülevaade ja olukorra hinnang sünnib kõikide rühmade ülemate ja õppuse juhataja juuresolekul. Siin tehakse ühiselt nõuetavad parandused ja täiendused.

1) Asukoht. Meie asume praegu Pärnu maantee ja Väana raudtee ristil. (V. skeemil vaatluskoht Nr. 2.)

2) Silmapiiri ülevaade.

Meist kirdes näete silikaadivabrikut ja sellejuures Nõmme esimesi maju. Sellest vasakul, meist põhjas, on juudi surnuaed, sellest lääne poole Rahumäe surnuaed ühes Kaarli kiriku kabeliga ja sellest vasakul Nõmme linn. Kaugemal, samas järjekorras näeme Järve suvilaid ühes jaamahoonega (väike punase katusega maja raudtee ääres), siis Sv. Ühendatud Õppeasutuste staap — suur punane telliskivimaja ja sellest vasakule, meist loodes, laskemoona ladusid. Eemal otse meie ees paistavad Tallinna kirikute tornid.

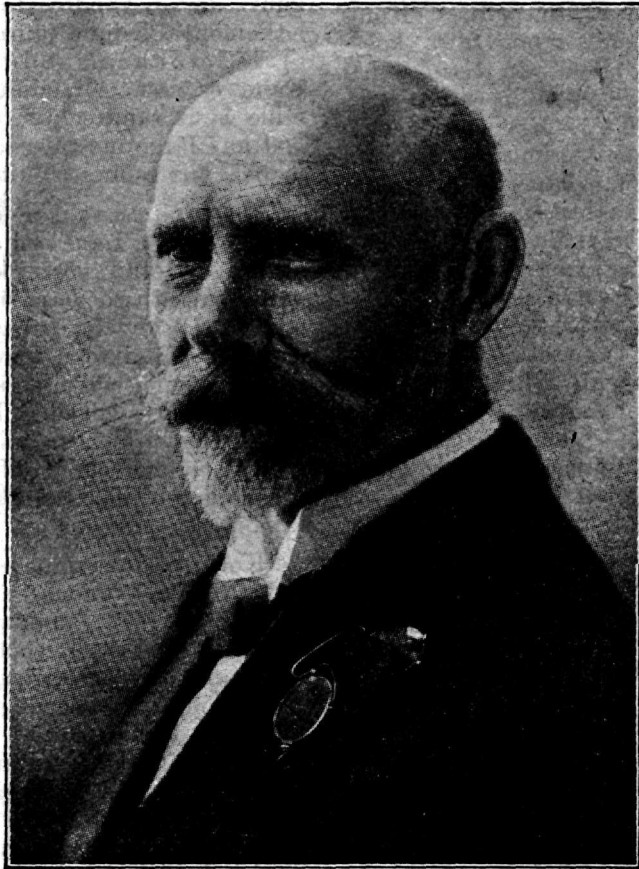
Olukorra hinnang.

I. Ülesande analüüs: 1) Minute tegevusviis vaenlase suhtes—kaitse. 2) Konkreet- sed piirid ajas ja ruumis. Vaenlase jalaväe tegevust võib oodata 2—3 tunni järele, millise aja jooksul tuleb minul asuda kaitsele ja kaitse organisierida ribal, mille külgiirid: paremalt Risti kõrts — Järve jaam; vasakult — Rahumäe raudteejaam — Kaarli surnuaia kabel ja Lövenruh suvila (kõik punktid 2. komp. incl.). Vastupanupositsiooni üldjoon — metsäär 150 m lõunapool kõrgustikku 19,2 ja Rahumäe surnuaia põhjapoolne äär. 3) Kompanii osa üldülesandes. Pataljoni ülesanne on vaenlast oma kaitsepositsiooni ees kuni uute jõudude kohalejõudmiseni kinni pidada. Selleks on ta eesjärku määranud I. ja 2. kompanii. Paremal minust asub II ptlj. 4. kompanii. Kõigil kompaniidel on kästud visalt kaitsta oma positsiooni. Järelikult töötame siin kõik iseseisvalt. 4) Kuidas

Läti Vabariigi president Tshakste †.

Meie liiduriigi esimene president ja populaarsem rahvajuhth Jahnis Tshakste suri 14. märtsil kell 8.45 min.

J. Tshakste sündis Kuramaal 14. sept 1859 a. Lõpetas Miitavi gümnaasiumi 1882 a. ja Moskva ülikooli õigusteaduskonna 1886 a. Juba üliõpilase põlves esines Tshakste tulise isamaalasena. Oli üks Moskva Läti üliõpilaste seltsi asutajaist. Õppimise lõpetamise järele asub Tshakste Miitavisse, kus varsti võidab suure

poolinhoiu hea juristina ja kõnemeheana. 1888 a. hakkab ta välja andma ajalehte „Tehwija“, milles eriti ägedalt välja astub mõisnikkude eesõiguste vastu.

1906 a. valitakse Tshakste Kuramaa poolt Vene esimese riigivolikogu (duuma) liikmeks. N. n. „Viiburi üleskutsele“ allakirjutamise eest tuleb tal viibida kohtuotsuse põhjal 3 kuud vangimajas.

Ilmasõja ajal korraldab Tshakste abiandmist Läti sõjapõgenejatele ja haavatu-tele. Kuramaa vallutamise järele sakslaste poolt asub ta Tartu. Valitakse sõjapõgenejate keskkomitee esimeheks.

Vene revolutsiooni algul määratakse Tshakste Vene Ajutise Valitsuse poolt Kuramaa kubermangu komissariks. 18. nov. 1918 a. valitakse ta Läti Rahvusnõukogu esimeheks. S. a. detsembris sõidab Pariisi, et Versailles'i rahukonverentsil kaitsta Läti iseseisvuse plüüdeid. 1. mail 1920 a. valitakse Tshakste Asutava kogu esimeheks ja 14. nov. 1922 a. Läti Vabariigi presidendiks. 6. nov. 1925 a. valitakse ta samale kohale teiskordselt.

J. Tshakste oli populaarne ka meil. Teda tunti ka kui üht tulisemaist Eesti-Läti liidu poolehoidjatest.

Läti on kaotanud oma esimese kodaniku, Läti kaitseväge oma kõrgema juhi. Liiduriigi raske kaotuse puhul ühineb kogu Eesti kaitseväge naaberrahva üldise leinaga.

saan täita ülesande? Ülesande täidan järk-järgult: 1) kaitsepositsioonile asumine, kaitse organiseerimine ja 2) kaitse.

II. Oma jõud. 1) Minu käsutuses olevad vahendid. Minul on käsutada 1 komp. 6. k.-klpildujaga ja r.-klp. rühm. Rinde pikkus 1 km. Järelikult on minu tulejõud 1 km rindel 6 kerget ja 2 r.-klp. Klp. on kõik korras ja laskemoon kohal. Nende tule mõju saab flankeerivalt täies ulatuses ära kasutada. Peale selle abistab mind patüli r.-klp. patarei. Kompanii on lahingutes karastatud, täies koosseisus ja meeolult kindel. 2) Kompanii valmisolek kaitseks. Kompanii peab kaitseks valmis olema kella 0900. Aega positsioonile asumiseks ja selle organiseerimiseks 2 tundi. Selle aja jooksul suudan kaitsele asuda, klp. ülesanded anda ja naabritega vastastikku abistamise suhtes läbi rääkida. Kõik kokku võttes on minu jõud küllaldane visaks kaitseks.

III. Vaenlane. 1) Minu vastu oleva vaenlase jõu suuruse kohta mul andmeid veel ei ole. 2) Tema tegevuse iseloom — pealetung. 3) Kontakt on Tallinna garnisoni osadel ainult vaenlase eelosadega. 4) Vaenlase tegevuse võimalus. Vaenlane võib mu kaitsepositsiooni lennuluurega kindlaks teha ja mind selle valdamisel kahurtulega või Tallinna garnisoni rindest enne kella 0900 läbimurdega segada. Järelikult pean oma positsioonile asumise maskeeritult läbi viima ja oma rühmad alati lahinguvalmis hoidma.

IV. Maastik. 1) Üldülevaade. Meie ees kaugemal näete küngaste ahelikku ja ligemal mäeseljandikku. Esimene neist algab Järve jaama tagant ja lõpeb vasakul nähtavate majade grupi, s. o. laskemoona ladude juures; teine algab 200 m lõunapool raudtee äärest, surnuaiad ja hareneb edasi Mustamäeks, kolmas seljandik algab eeloleva vabriku, s. o. silikaadivabriku juurest, läheb meie asukoha alt läbi kitsaropalise raudtee suunas ja ühineb Mustamäega. Ülaltoodud künkad on enamikult kaetud metsatukkadega. Maastik kahe esimese seljandiku vahel on lage, paremal tiival on lagendik kitsam. Silikaadivabriku juurest algavat seljandikku lahutab kahest eelmisest metsaga kaetud tasandik, mis ulatub meie praeguse asukohani. Üldiselt on maastik künkline, metsane, keskmise tuleruumiga positsiooni ees, halva vaatlusvõimalusega vaenlase positsiooni sügavusse ja varjatud seljatagusega. 2) Maastiku eriuurimus (tegelikult kohapeal). a) Vaatlusvõimalused. Esimese seljandiku kõrgemad kohad — künkad idapool Järve jaama, lasketiiri kõrgustik ja künkad laskemoona lao juures. Kahelt esimeselt ulatub vaade teise seljandiku vastas oleva metsa ääreni. Need domineerivad siinkohal teise seljandiku üle. Laskemoona lao küngastelt

ulatub vaade Rahumäe surnuaiani. Seljandik ülaltoodud kohtades võimaldab automaat relvade sügavat paigutust ja kogu omas ulatuses varjab seljataguse vaatluse eest.

Teine seljandik hakkab domineerima esimese üle Rahumäe surnuaia kohal, kuid vaatluse piirab siin nagu paremalgi pool 1. seljandik.

Domineerivam koht on S. Pärnu maantee ja Väana raudtee ristil, kust vaade ulatub kuni Järve raudteejaamani, lasketiirini ja laskemoona ladude juures olevate küngasteni. b) Tuletõkke moodustamise võimalus. Kahe esimese seljandiku vahel on tuleruum, mille laius raudtee juures 250 m, tiibadel — 500 m. Järgmine tuleruum on Väana raudtee joonel, mis esimesest kitsam.

c) Automaat relvade ešeloneerimise võimalus. Teine seljandik on kogu omas ulatuses kaetud võsastikuga, mis ilma laskevälja puhastustöödeta sügavat asetust ei võimalda. Laskevälja puhastamiseks aga aega ei jätku. Järelikult tulevad siin relvad ette, glindi äärel väikese sügavusega nihutada. Väana raudteevall ühes Pärnu maantee juures oleva kõrgustikuga pakub head tule manööverdamise võimalust: r.-klp. 2. seljandiku ette, kergetele relvadele raudtee ja surnuaia vahelise rajooni.

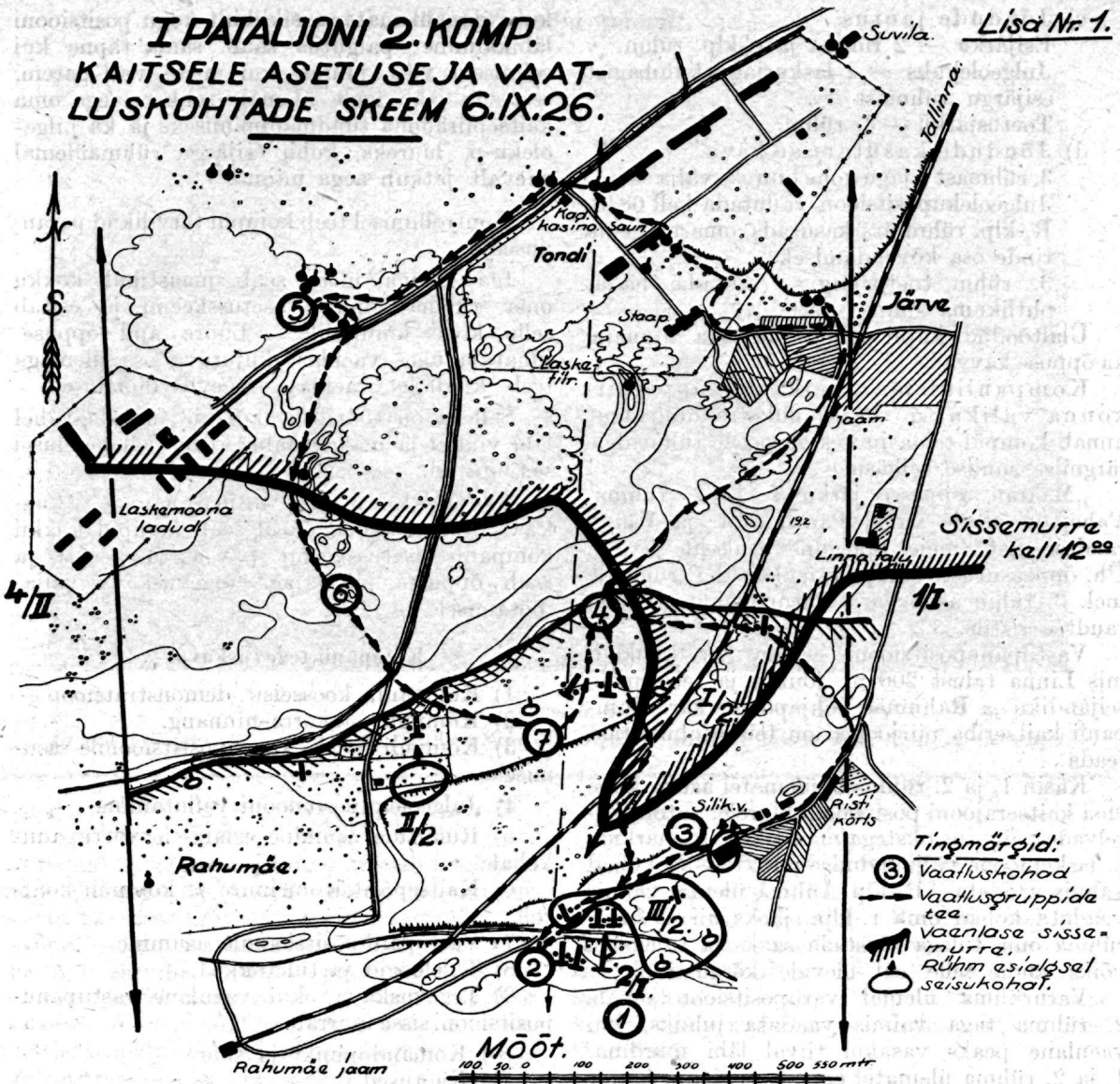
Kokkuvõttes võib maastiku järele otsustades vaenlase rünnaku suunaks kujuneda minu parem tiib ja 1. kompanii piirkond, sest siin maastik soodustab vaenlase tegevust. Siia on temal parem ligipääs minu vastupanupositsiooni ette, head domineerivad vaatluspunktid Järve jaama ümbruskonnas ja ka soodsam läbimurde suun 1. ja 2. kompaniide lahutamiseks võsastikuga ja metsaga kaetud maastiku tõttu. Raskusi sünnitab minu parema tiiva kaitse, eriti koht vasakul Järve—Nõmme raudteed, kus kitsas tuleruum. Ülaltoodud teine seljandik moodustab seal küll glindi, kuid see on madalam vaenlase kätte jäävaist kõrgustikest. Seda glinti ei või ka vaenlase kätte jätta, sest sellega oleks vaenlasel hõlbus selle ette kujunevat surnud ala mööda meie vastupanupositsiooni ette välja jõuda ja siit juba metsaga kaetud maastikule edu arendada. Loen kasulikumaks siiski valida käesoleval juhul kitsama laskevälja ja sinna asetada oma kaitse raskuspunkti. Rinde enamikus soodustab maastik minu kaitset.

V. Aeg. Vaenlase peajõud on minust 4—6 km kaugusel. Tema peab kiirelt oma baasi laiendama, järelikult on oodata tunni 1—2 pärast tema pealetungi.

Järeldus: positsioonile pean asuma kiirelt ja kogu tähelepanu pöörama tule organiseerimisele. Muudeks töödeks aega ei jätku.

I PATALJONI 2. KOMP.
KAITSELE ASETUSE JA VAAT-
LUSKOHTADE SKEEM 6.IX.26.

Lisa Nr. 1.

VI. Ilmastik. Ilm selge. Lennuväe tegevuseks soodus. Järeldus: asetuse pean läbi viima hoolsa maskeerimise all.

VII. Juhus. Vaenlane murrab Tallinna garnisoni rinde läbi enne kella 0900. Järeldus: kaitsele asumisel pean oma kompanii alati lahinguvalmis hoidma.

Mäskus: Kolm viimast elementi võivad ka välja jääda, sest need on osaliselt varem hinnatud.

Olukorra kokkuvõte. Minu jõud on küllalt tugevad 1 km rinde kaitseks. Maastik soodustab minu tegevust tiibadel, seepärast võin oma positsiooni nõrgemasse kohta koondata suurema tule ja asetada selle vastu varu. Aega maastiku organiseerimiseks ei jätku, seepärast pean kasutama siin olemasolevaid laskevälju ja maastiku loomulikke maski maksi-

maalses ulatuses. Vaenlase pealetungi vastu võtmiseks pean iga silmapilk valmis olema.

Otsus.

Otsus tema tervikus a) Kaitse idee. Kaitse raskuspunkt Järve jaama ja lasketiiri vastu.

b) Positsiooni jaotus.

Vastupanupositsiooni eelserv — metsa äär, mis 150 m kõrg 19,2 lõunas; 2. seljandiku põhjapoolse glindi äär ja Rahumäe surnuaia põhjap. serv.

Julgeolekupositsioon. Järve põhjapoolne äär, Tondi saun, kadettide kasiino, sealt edasi metsa põhjap. äär.

Toetusjoon. Väana raudtee vall.

Piirjoon rühmade vahel — Tondi saun — Pärnu maantee ja Väana raudtee rist (mõl. 2. rühmale incl.).

c) Jõudude jaotus.

Esijärku — 2 rühma ja r.-klp. rühm.
 Julgeolekuks — 2 laskurjagu, kumbagist esijärgu rühmast 1
 Toetusjärku — 3. rühm.

d) Jõudude kasutamise kava.

3. rühmast 1 jagu kohe luureks välja saata.
 Julgeolekupositsioon vallutada kell 0845.
 R.-klp. rühm ära kasutada oma nõrgema rinde osa kõvendamiseks.
 3. rühm toetusjärgus asetada häda-ohklikuma suuna vastu.

Ülaltoodud kujul läheb olukorra hinnang ka õppuse kavva.

Kompaniülema eelkäsk õppepiirkonna valikuks. Peale olukorra hinnangut annab kompül tema juures olevatele rühmadele järgmise suulise eelkäsu.

„Määrän esimesse järku 1. ja 2. rühma. Vahejoon nende vahel Pärnu mnt. ja Väana raudtee rist (meie praegune asukoht ja Sv. Üh. õppeasutuste staap — mõlemad 1. rühmale incl. 3. rühm asub varru Pärnu maantee Väana raudtee ristile.

Vastupanupositsiooni eelserv — künkad, mis Linna talust 200 m lõunas ja teise mäeseljandiku ja Rahumäe põhjapoolne äär. Kompanii kaitseriba piirjooned on teil eriolukorrast teada.

Käsin 1. ja 2. rühmade ülematel asuda kohe oma kaitserajooni positsiooni luurele, automaatrelvade paigutus okstega maastikul ära märkida ja laskemoona väljaandmise punktide asukohad valmis vaadata. R.-klp. rühma ülemal valmis vaadata kohad oma r.-klp. jaoks nii et ta 1. rühma oma tulega abistada saaks ja tulelööke võiks anda selle eel olevale kõrgustikule.

Varurühma ülemal varupositsioon omale 2. rühma taga valmis vaadata juhaks, kui vaenlane peaks vasakul tiival läbi murdma. 1. ja 2. rühma ülematel enne positsiooni luuret esialgsed vastupanukohad*) valmis vaadata.

Mina ise lähen julgeolekupositsiooni luurele ja peale selle asun paigutuse kontrollimisele. Selleks oodata mind 1. rühma ülemal oma paremal tiival tunni aja pärast. Sinna tulla samaks ajaks ka r.-klp. rühma ülemal. 2. rühma ülemal oodata mind 1½ tunni pärast oma kaitsepiirkonna paremal tiival.

Märkus: Selle järele asuvad rühmade ülemad oma ülesannete täitmisele. Ülaltoodud tööjaotusega võidab kompül aega, sest vastupanupositsioonil on temal nüüd ainult kontrollimise ülesanne, mis palju vähem aega võtab,

*) Esialgseks vastupanukohaks nimetatakse väeosa varjatud ja koondatud asetust oma vastupanupositsioonide piirkonnas enne positsiooni luuret. Üksus seab siin end esialgselt võitlusvalmis, aetades või valmis vaadates oma automaatrelvadele lahingukohad.

kui rühmaülematega isiklikult kogu positsiooni läbikäimine; paigutus saab sama täpne kui eelmise viisi juures, kui mitte veel parem, sest siin jääb igale ülemale rohkem aega oma kaitsepiirkonna tundmaõppimiseks ja ka julgeoleku-p. luureks, kuhu esijärgu rühmaülemal vaevalt jätkub aega minna.

Kontrollimisel teeb kompül tarvilikud parandused.

Iga rühma ülem seab maastikul kokku oma rühma lõpliku asetusskeemi ja esitab selle kohe kompülidele. Luure ajal õppusejuhataja ühes vaenlast kujutava osa ülemaga teeb kindlaks vaenlase tegevusvõimalused.

Sellega on tööjaotus kõikide juhtide vahel läbi viidud ja maksimaalne kiirus eellahendusel saavutatud.

Asetusskeem ja kompanii tegevuskava. Veel samal õhtul seab kompül kokku kompanii asetusskeemi (v. asetusskeem) ja asub õppuste juhatajaga tegevuskava väljatöötamisele

Kompanii tegevuskava.

- 1) Kompanii koosseisu demonstratsioon.
- 2) Kompüli olukorra-hinnang.
- 3) Kompüli käsk kaitsepostitsioonile asumiseks.
- 4) Julgeolekupositsiooni vallutamine.
- 5) Rühmade asumine esialgsele vastupanukohale.
- 6) Kaitsepositsiooni luure ja kompüli kontroll.
- 7) Vastupanupositsioonile asumine.
- 8) Tulelöögid ja tuletõkked.
- 9) Tegevuskava, kui vaenlane vastupanupositsiooni sisse murrab.
- 10) Komandopunkt ja side.
- 11) Kaotused.
- 12) Vastulöök.

Vaenlast kujutava osa tegevuskava.

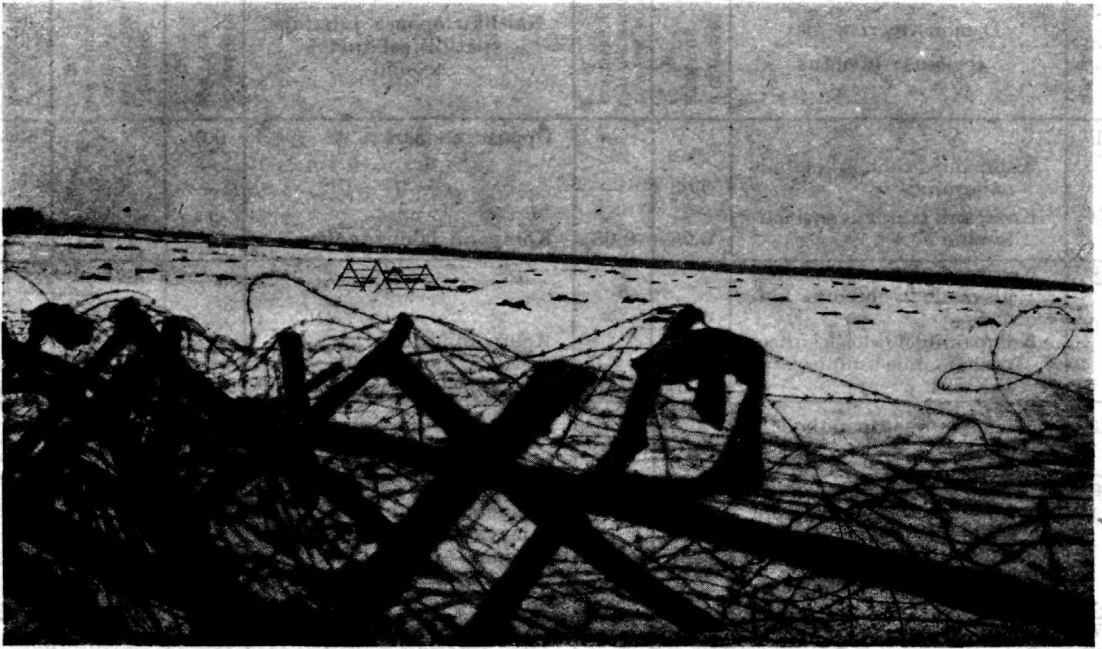
Koosseis 28 meest, kujutab enesest 2. kompaniit. Tema rünnaku suun ½ rühma ja 1. kompanii vasaku tiiva peale. 2. rühma vastas ainult demonstratsioon. Jaod ja tulistamised tähendatakse ära vastavate lippudega.

1) Rünnaku lähtebaasile asumine ja selle korraldamine (näha üksikuid sõdureid).

2) Rünnaku ettevalmistus tule abil (5 minutit enne rünnakut avab ta jala- ja kahurväe tule meie etteulatava positsiooninurga pihta ja loob suitsutõkke juudi surnuaia juures oleva r.-klp. ette. Vaenlast on näha kogu rinde ees.

3) Rünnak meie esimese rühma peale.

4) Sissemurde raudtee suunas.

Vabadussõja päevilt.*Sala „surnute väli“.**Ägedais lahinguis 28. ja 30. XII. 1919 a. Sala all langenud vaenlaste laibad meie traatara ees väljal.***Õppuse juhataja seletuste kava.**

Samal õhtul õppuse juhataja seab kokku ka oma seletuste kava, kus üles märgib küsimused, mis ta kavatses seletada ja tähendab pliiatsiga skeemile seletuste andmise asukohad. Niisugune eeltöö on tarvilik selleks, et patül saaks prooviõppusel järele vaadata, kas teatavas punktis seletatavad elemendid seal tõesti mõjule pääsevad ja kuipalju läheb igas vaatluspunktis aega demonstratsiooniks ja seletuste andmiseks. Käesoleval juhul need punktid oleks järgmised:

- 1) Õppuse eesmärk.
- 2) Kompanii lahingukoosseis ja tule võimsus.
- 3) Kompüli korraldused kaitsepositsioonile asumiseks.
- 4) Esialgse vastupanu koha tarvidus.
- 5) Isikliku luure tarvidus.
- 6) Eelpostide positsiooni iseloomustavad jooned meie olukorras.
- 7) Maskeerimise tähtsus kaasaja lahingus.
- 8) Vastupanupositsiooni iseloomustavad jooned.
- 9) Üksikasjade ettenägemise tarvidus kaasaja lahingus.
- 10) Tule plaanikindla korraldamise vajadus.
- 11) Kompanii juhtimine ja side.
- 12) Vastulöövide tarvidus ja nende korraldamine.

IV**Demonstreeriva osa eelproov.**

Sel eelproovil tuleb võtta läbi kõik, mida demonstreerida tahetakse. Rõhutan veel kord, et demonstreeriv osa peab esinema täies koosseisus, sest vaevalt on meil kuski mujal võimalik seda näha. Selle päeva tegevuskava võiksime kokku võtta järgmisse tabelisse. (Vaata tabel lhk. 256).

V**2. kompanii kaitselahingu näitliku õppuse tegevusplaan.**

Demonstratsiooniks kuluva aja kannab õp. juhataja sisse tegelikult prooviõppusel ära kulu nud aja järgi, seletusteks tarvis mineva aja aga oma esialgse väljaarvamise järgi. Sellega, kui käimise aeg juurde lisada, saab ta enam-vähem täpse pildi õppuse üldkestvusest. Tabeli valmistamine enesest paljut aega ei võta, kuna aga õppuse süstematiseerimiseks ta aitab palju kaasa, seep. võib teda soovitada käsitlemiseks.

Eelmisel päeval mõned kompanii ülema korraldused ja tegevus võeti läbi tolle päeva tegevuse iseloomust tingitult erisugusel, lühendatud kujul. Need olid: kompanii ülema käsk ja positsiooni luure läbiviimine. Lisan need siia juurde niisugustena nagu neid prooviõppusel ja ka näitlikul õppusel enesel käsitleda tuleks.

2. kompanii kaitselahingu näitliku õppuse tegevusplaan.

Vaatluskoha nr. nr.	Demonstreeriva osa tegevuse nimetus	Tegevuse kestvus t. m.	Tegevuse kogukestvus aruand vaatluskohas t. m.	Näitliku õppuse juhataja (patüli) seletuste teemid	Seletuste kestvus t. m.	Järgmise vaatluskoha tulemiseks ära kuluv aeg t. m.	Kogutegevuse kestvus aruand vaatluskohas
1	— Kompanii rühma-kolonnis näitamine Kompanii lahinguvooi näitamine	— 0.03 0.05	— — 0.08	Õppuse eesmärk. — Kompanii lahinguvõime.	0.05 — 0.15	— — —	— — 0.28
2	Kompaniülema maastiku ülevaade ja olukorra hinnang Kompaniülema käsk kaitsepositsioonile asumiseks ja kaitseks	0.10 0.10	— 0.20	— Kompaniülema korraldused kaitsepositsioonile asumiseks	— 0.10	— 0.03	— 0.33
3 ³⁾	Esialgsele vastupanukohale asumine	0.10	0.10	Esialgse vastupanukoha tarvidus.	0.05	0.05	0.10
4	Rühmade ülemate poolt toimetatav positsiooni luure ja kompaniülema kontroll. Vastupanupositsioonile asumine	— 1.22	— 1.22	Positsiooni isikliku luure tarvidus ja selle läbiviimine.	0.05 —	0.30 —	0.35 —
5	Julgeolekupositsiooni valutamise	1.32	—	Julgeolekupositsiooni isoleerimustavad jooned meie olukorras.	0.05	0.50	0.55
6	—	—	—	Maskeerimise tähtsus kaasaja lahingus.	0.05	0.15	0.20
7	Kompaniülema tegevuskava, kui vaenlane vastupanupositsiooni sisse murrab.	—	—	Vastupanupositsiooni isoleerimustavad jooned. Üksikasjade ettenägemise tarvidus kaasaja kaitselahingus.	— 0.07	— 0.27	— 0.34
4 ₍₂₎	Eelpostide taandumine. Vaenlase rünnak-lähtebaasile asumine ja selle korraldamine. Tulelöögid samal ajal vaenlase pihta. Vaenlase rünnaku ettevalmistus ja rünnak. Tuletõkked. Vaenlase sissemurre.	0.10 — 0.02 0.10	— — — 0.22	Tule plaanikindla korraldamise vajadus.	— — — 0.15	— — — 0.05	— — — 0.42
2 ₍₂₎	Tegevus komandopunktis (vastulöögi ajal). Vastulöök.	— 0.30	— 0.30	Kompanii juhtimine ja vastulöögi kaitselahingus. Vastulöökide tarvidus ja nende korraldamine.	— —	— —	— 0.30

Kokku 2.52

4 t. 47 m.

Märkus: 1) Õppuse algus kell 06,45.

2) Kogumispunkt Pärnu maantee — Väana kitsaroopalise risti juures metsas vaatluskoha nr. 1 juures.

3) Nr. 3 vaatluskohast alates arenevad demonstreeriva osa ja vaatlejate grupid lahku, seepärast ei arva tegevuse ja vaatlemise aega enam kokku enne, kui lahist (4₂) alates.

2. kompanii ülema käsk.

S u u l i n e.

1) Punased saatsid täna öösi dessandi maale ja võtsid oma alla Tallinna ja Telliskopli. Agentuur-andmete järgi asuvad nad täna pealetungile eesmärgiga vallutada Tännasilma kõrgustik — Kurna — Lehmja mõisade joon.

2) Meie nõrgad Tallinna garnisoni osad taandusid Mõigu mõisa — Järve — Tondi kasarmute ja Harku järeve joonele.

II pataljonil on ülesandeks organiseerida visa vastupanu kõrg. 21,1 — Rahumäe surnuaedade põhjapoolse ääre üldjoonel.

3) 2. kompanii ülesanne on täna kella 9-ks asuda kaitsepositsioonile ja kaitsta riba, mille piirjooned paremalt Risti körts — Järve jaam (mõl. 2. komp. incl.), vasakult Rahumäe raudteejaam, Kaarli surnuaia kabel ja Lövenruh suvila (kõik 2. klmp. incl.); julgeolekupositsioon Järve aialinna — Tondi sauna — kadettide kasino ja sellest vasakule metsa ääre joonel; peavastupanu-positsiooni eelserv: metsa äär, mis 150 m lõunapool kõrg. 19,2, 2. seljandiku põhjapoolse glindi ja Rahumäe surnuaedade põhjapoolne äär. Peale kompanii asumist kaitsepositsioonile lahkuvad Tallinna garnisoni osad nende praegustelt seisukohtadelt. Paremal meist organiseerib kaitset meie 1. kompanii, vasakul I/II. Pataljoni varu Valdeki tee ja Vääna kitsaroopalise raudtee ristil.

4) Sellele käsu täitmiseks: määraran esimesse järku 1. ja 2. rühma. Vahejoon nende vahel: Pärnu maantee ja Vääna kitsaroop. raudtee rist (meie praegune asukoht) — Tondi saun (mõlemad p. 1. rühmale incl.); 3. rühma — varu meie praeguse asukoha juurde.

5) Käsin: 1) Varurühmal kohe 1 jagu luureks välja saata Tallinna garnisoni osade juurde; 2) 1. ja 2. rühma ülemal oma kaitsepositsiooni organiseerimisele asuda ja kumbagil 1 laskurjagu k. 0830-ks julgeolekupositsioonile välja saata ülesandega pidada kindel valve eeloleva maastiku järele ja vaenlase luure osad tagasi lüüa

R.-klp. rühma ülemal asetada r.-klp. 1. ja 2. rühmade vahekohta glindi peale nii, et ta saaks tulistada 1. rühma vasaku tiiva eel olevat kitsast lagendikku ja kõrg. 19,2 ümbruskonda.

Varurühma ülemal endale teine varupositsioon Vääna raudtee ääres 2. rühma taga valmis vaadata.

6) Kapralil N luua telefoni side 1. ja 2. rühma ülemaga. Side pidamiseks naabritega saata 1. ja 2. rühmast kumbagist 1 sõdur oma naaberkompanii rühmadesse.

7) Isiklikku luuret ja asetuse kontrollimist algan kohe paremalt tiivalt. 2. rühma ja r.-klp. rühma ülemal mind selleks oodata oma kaitseriba paremal tiival kell 9.10.

8) Pataljoni laskemoona väljaandmise punkt Valdeki maantee Nr. X, sidumise punkt samal maanteel Nr. Y. Pataljoni ülema komandopunkt pataljoni varu juures. (Tähenatud punktid käesolevas õppuses demonstreerimisele ei tule, seep. puuduvad skeemil).

9) Kompanii laskemoona väljaandmise punkt meie taga S. Pärnu maantee maja Nr. Z, sidumispunkt maja Nr. Q.

10) Minu komandopunkt meie praeguses asukohas.

11) Minu asetäitjad 3. ja 2. rühmade ülemad leitn. K. ja L.

Isiklikult lähen praegu kaitsepositsiooni luurele ja asetuse kontrollimisele.

Nagu sellest käskkirjast näha, on kompüli positsiooni luure toimetamises muudatus ette võetud. See oli tingitud näitlikkuse saavutamise tahtest, kus kompül võib 1. rühma ülemaga koos luuert toimetada (üks viis) ja 2. rühma juures juba läbi viidud asetust kontroleerida (teine viis).

Näitliku õppuse juhataja seletuse konspekt.

Nagu ülal, näitliku õppuste eeltingimusil tähendasin, on niisuguse konspekti kokkuseadmine tarvilik eriti siis, kui seletuste andjaid on mitu. See juhtub sageli, kui mitte alati, sest õpilasi-kuulajaid on seevõrra rohkesti, et üks juhataja siin üksinda seletusi anda ei suuda. Piirates — *podagoogilistest nõuotest välja minnes* — üht seletajat kuulava grupi suuruse 40., oleneb grupijuhtide ja gruppide arv õpilaste üldarvust. Väeosades oleks muidugi kõige parem grupijuhtideks määrata üksuste oma ülemaid, ja kui sarnaselt need organisatsioonilised grupid ikkagi liig suureks jäävad nagu kompanii, pataljon jne., siis need jaotada kas või rühmade kaupa, kuna suurema üksuse ülem peab üldist kontrolli.

Kui õpilasi on vähe — ainult 1 grupp — ja nendel 1 juhataja, võib konspekt olla lihtsam, kuid siiski ikkagi soovitav, sest ta sunnib seletuste andjat oma mõtteid süstematiseerima ja neid enam läbi töötama.

K o n s p e k t i s e o l e k s j ä r g m i n e.

Lisa Nr. 2 tegevusplaani juurde.

Õ p p u s e e e s m ä r k. Käesoleva õppusega tahan teile anda kompanii kaitselahingust ja kaitsepositsiooni organisatsioonist üldpildi. Tänapäevases õppuses esinevad kõik tüüpilised kaitselahingu jalaväe tegevuse iseloomustavad jooned ja kaitsepositsiooni elemendid nagu: esialgne vastupanukoht, julgeoleku- ja vastupanupositsioon, viimases võitlus- ja teotusjärgud, komandopunkt — kõik need, mis omased igale kaitseorganisatsioonile. Käsitamist leiavad siin ka tegevuse iseloomustavad osad: posit-

siooni luure, positsioonile asumine, positsiooni organiseerimine, jalaväe tuletõkked, vastulööök ja juhtimine — samuti tegevused, mis igas kaitselahingus ette tulevad. Et need elemendid mõjule pääseks, ei võtnud ma tänasesse õppekavva ei positsiooni kindlustustöid ega koostööd — peale r.-klp. — teiste väeliikidega, vaid piirdusin ainult jalaväe tegevuse demonstratsiooniga, ja seda seepärast, et kompanii on meil kõige suurem üksus, kus meie jalaväe kaitsevahingute elemente kõige selgemalt ja ülevaatlikumalt näha võime. Järgmisel — pataljoni õppusel — hakkab domineerima juba koostöö teiste väeliikidega ja viimaste asetuse ja tegevusmõju jälgimine, mis juba küllalt annab materjali üheks näitliku õppuse korraldamiseks ja jalaväe tegevuse vaatlemise juba tahaplaanile jätab. Samal põhjusel ei pääsnud ka inseneriasjandus tänasesse õppekavva, sest seda külge võime paremini jälgida seal, kus kindlustustööde organiseerimise kavade kokkuseadmine algab, s. o. pataljoni- ja rügemendiõppusel. Kaitseehitustega aga olete juba tuttavad jao ja rühma näitlikkudest õppustest.

Kestvus 5 minutit.

Kompanii lahinguvõime. Siin näete laskurkompaniid sõjaaegses koosseisus. Rivirühmi on 3. Nende koosseis on teile eelmisest rühmaõppusest teada. Uudisena esineb siin üldrühm, mis koosneb 2. sidevaatleja-, 1. sanitar- ja 1. majandusjaost. Automaat relvade rohkus nõuab suurt laskemoona tagavara. Siin näete selleks 3 vankrit k.-klp. ja 3 püssipadrunit veoks. Vankreid on arvestud iga rühma jaoks 2, et sellega rühma iseseisvalt võitlusvõimeliseks teha. Igas vankris on umbes 7000 padrunit, sellega vooris $7000 \times 6 = 42.000$ padrunit. Peale selle kannab iga laskurjao mees enesega kaasas 120 (arv pole praegu kindel) püssipadrunit ja iga k.-klp. jao mees 60 püssipadrunit. — Kokku sõdurite käes püssipadruneid:

120 (padr.) \times 10 (meeste arvu jaoks) \times 6 (laskurjagused)	—	7200 padrunit.
120 \times 8 (sihturil ja laadijal ei ole) \times 6	—	2880 „
Peale selle on igal k.-klp. jaol enesega kaasas veel 3000 k.-klp. padrunit. Seal on siis 3000 padr. \times 6.	—	18.000 „
Kokku		28.000 padrunit.

Kompaniis on padrunite üldsumma sellega 70080 tükki + juhtiva koosseisu revolvripadrunid.

Arvestamise ja meelepidamise hõlbustamiseks nimetame sõduri käes olevaid norme tuleüksusteks, milline termin kahurväes juba tarvitusel ja selle all seal 2. tunni normaallahingu pidamiseks tarvis minevat laskemoona hulka

mõistetakse. Arvult oleks need järgmised:
 laskuri tuleüksus 120 padrunit.
 k.-klp. tuleüksus 3000 „
 Sellega on kompaniil enesega kaasas $2\frac{1}{2}$ tuleüksust, s. o. lahingumoonna 5. tunniks.

Kompaniile on juurde antud 1 r.-klp. rühm. R.-klp. tuleüksus on 5000 padrunit. Rühma laskemoona arv vastavalt ülaltoodud ajale peaks olema 25.000 padrunit.

Sellega on kompüülil kasutada silmapilkseks tuleavamiseks ligi 100.000 padrunit. Ülal nägime, et sellega võib 5 tundi normaal-lahingut pidada, kuid kaasaja relvade tõhukus võimaldab seda hulka kiiremini — 2—3 tunni jooksul välja lasta. Kokkuvõttes näeme, et 1) kompanii võib küllalt tihedat tulevõrku enese ette luua, 2) laskemoonaga varustamine on tähtis küsimus, mida tõsiselt peab võtma, et tarvilikul korral osutada mitte ilma padruniteta.

Kestvus 10 minutit.
 Küsimisteks ja vastusteks 5 „

Kokku 15 minutit.

Vaatluskoht Nr. 2.

Kompanii ülemasilmapiiri ülevaade. Kompaniiülem ühes rühmade ülematega asus niisugusesse punkti, kust temal olemas ülevaade kogu positsioonile. See oli tarvilik temal ümbruskonnaga tutvumiseks ja rühmade ülematele kaitsepiirkondade kättenäitamiseks.

Kaitsepiirkondade äramääramine nõuab suurt täpsust. Ei või kunagi kindel olla, et kaardi järgi määramisel rühmade ülemad kindlasti oma kaitseriba piirjooned leiavad. Kui aga kompaniiülem piirjooned maastiku esemete järgi kätte näitab, on arusaamatused võimata.

Olukorra hinnang. Pöoran teie tähelepanu olukorra hinnangu punktidele. Sarnases järjekorras neid võttes on hõlbus iseäranis vähe vilunud juhtidel otsusele jõuda. Hari-likult hindab kompüül olukorda mõeldes, omaette, kuid täna tahtsin teile näidata, kuidas seda üldse tuleb teha, ja seepärast hindas kompüül valjusti.

Tähtsamaid elemente lahingus on maastik. Ta on ainuke, mis end täpselt laseb hinnata. Tema kasutamiseoskusega võib kas soodustada või halvendada lahingutingimusi. Kaardil, mis sagedasti vananenud ja maastikule enam ei vasta, ei väljendu kaugeltki kõik tema omadused. Seep. peab kompaniiülem enne otsuse tegemist pilgu heitma maastikule ja seal kõik ära kasutama, mis tema tegevust soodustab.

Kompaniiülemasõda. Kask on kompanii tegevuse aluseks. Ta peab väljendama selgelt ülemuse tahte ja informeerima kõiki lahingust osa võtjaid olukorras, kus kompaniil tegutseda tuleb. Nagu nägite, tegi kompüül seda kõige kompanii ees. Seda tingib kaasaja grupi-

taktika, kus väikestena osadena iseseisvalt tuleb tegutseda ja igati oma ülesandest teadlikult aru peab saama. Nagu tähele panite, kerkis teie silmade ette käsust täielik olukord ja kompüli tahe, kusjuures viimane kateooriliselt oli väljendatud. (Kui tarvis, võib peatuda veel käsu tehnilisel küljel.)

Kestvus 5 minutit.

Küsimised ja vastused 5 „

Kokku 10 minutit.

Vaatluskoht Nr. 3.

Esialgse vastupanukohta tarvidus. Esialgne vastupanukoht on tarvilik selleks, et juba hargnenud, kuid mitte veel lõplikult paigutatud rühmi lahinguvalmis hoida selleks ajaks, kui rühmade ülemad ühes k.-klp. jao ülematega positsiooni isiklikku luuret toimivad. Siin võib eristada kaht juhust: 1) rühmad asuvad kohe umbkaudselt oma kaitserajooni kuni vastupanupositsiooni eelservani laiali ja seal teeb siis rühmül nõuetavad parandused, 2) rühmül jätab rühma enam-vähem koondatult vastupanupositsiooni eelserva taha, kus automaat relvad välja pannakse või nende asukohad valmis vaadatakse ja ta ise ühes klp. jao ülematega luurele läheb. Esimene viis neist on kiirem ja seda tuleb siis käsitada; teine nõuab rohkem aega, kuid tema paremused seisavad selles, et siin sõdureid positsioonil mitte asjata edasitagasi nihutada ei tule. Käesoleval juhul, kus ees katteosad, erilist kiiret ei ole, ja seepärast valis kompül viimase.

Kestvus 3 minutit.

Küsimised ja kostm. 2 „

Kokku 5 minutit.

Vaatluskoht Nr. 4.

Positsiooni isikliku luure tarvidus ja selle läbiviimine.

Nagu nägite, erineb maastik suuresti kaardist: võsastik on suuremaks kasvanud, Rahumäe surnuaed laienuud, eemal Järve aialinn ühes raudteejaamaga hoopis ümber kujunenud. See kõik mõjub vastupanupositsiooni eelserva valikule ja lubab maasikku kõigeparemini ära kasutada ainult siis, kui ta isiklikult läbi käidud. Käesoleval juhul nägite kaht positsiooni luure viisi: 1. rühmas võttis kompaniülem rühma positsiooni luurest osa, ja alles siis, kui vastup.-positsiooni eelserv oli kompüliga koos kindlaks määratud, tõi rühma ülem rühma positsioonile; 2. rühmas ja 1. klp. rühmas toime tasid rühmülid luuret iseseisvalt ja kompaniülem kontrollis ainult asetust ning tegi vastavad parandused. Viimane neist on muidugi kiirem ja jätab ka rühmaülemale rohkem vabadust iseseisvaks tegutsemiseks, seepärast enam pooldatud. Positsiooni luurele võttis rühmaülem oma k.-klp. jao ülemad enesega kaasa, mis kiiruse

saavutamise ja parema asetuse saamise mõttes väga tarvilik. Nagu tähele panite, pööras kompül erilist tähelepanu kompanii tiibade tulega kindlustamiseks, milleks naaberkompanii ülematega kontakti astus. See on väga tarvilik, sest need kohad osutuvad alati koostöö mõttes nõrgemaina. Peale selle peatus ta pikemalt meie praeguse asukoha rajooni uurimisel ja asetaski see r.-klp. Kui maastikku silmate, siis näete, et see koht on tõesti kõige tähtsam suun, raskem kaitsta ja sellest kompül tõesti kõige enam huvitatud on.

Luure lõputulemusena määras kompül kindlaks vastupanupositsiooni eelserva.

Kestvus ühes käimisega ja lühikese

peatusega kompanii paremal tiival 30 min.

Küsimised ja kostm. 5 „

Kokku 35 min.

Vaatluskoht Nr. 5.

Julgeolekupositsiooni iseloomustavad jooned meie olukorras. Kompanii ülem määras käsuga kindlaks julgeolekupositsiooni joone, jõud ja ja andis nendele ülesande. Üldine julgeolekupositsiooni joon antakse juba suurema üksuse ülemale (pataljon, rüg.) poolt selleks, et neid kõikide temale alluvate esijärgu osade ees enam-vähem ühele joonele tõmmata, nende tegevust ühtlustada ja sellega nendele ülesande täitmist võimaldada.

Jõud sinna määras kompül — ja nõrgad, et oma vastupanupos. jõude mitte killustada. Normaali vahekorid meil on 1/6 — 1/8 vastupanupositsiooni jõudest. (Vastup.-p. jõudude hulka kuulub ka varurühm).

Ülesandeks anti neile 1) kindlasti ees oleva maastiku järele valvata, 2) vaenlase luure osad tagasi lüüa ja sellega vastup.-posits. ootamatuse eest kindlustada. See on ka peaaegu kõik, mis meie olukorras eelpostidele üldse anda võib. Nagu ringkäigul nägite, on silma side kõikide postide vahel olemas ja ees suur vaatlusväli. Sinna, kus vaatlemist takistavad kohalikud esemed, lükati välja kahemeheline julgeoleku luure. Sarnase asetusega on kindlasti tagatud eeloleva maastiku vaatlemine ja ka vaenlase luureosade tagasilöömine, kes suure vaatlusvälja tõttu juba kaugel avalduvad.

Eelpostide-positsiooni ülesanne on tagada vastupanupositsiooni ootamata kallaletungi eest. See tingib ka hea side nende vahel. Nagu näitasin teel (v. skeemil 2 üksiklaskurit eelpostide ja vastup.-positsioonide vahel), tagas selle kompül vahesignaalposti abil, kes teated optiliste sidevahendite abil vastupanupositsioonile edasi annab.

Taandumistee on neile vaja kätte näidata selleks, et nad oma tulistamist ei segaks.

Kestvus ühes käimisega 50 min.
Küsimised, kostmised 5 „

Kokku 55 min.

Vaatluskoht Nr. 6.

Maskeerimise tähtsus kaasaja lahingus. Kompanii on praegu kaitsepositsioonil meie ees, kuid nagu näete, ei ole meil teda seal pea sugugi näha. Sarnane varjumine on tarvilik selleks, et vaenlane meie täpset asetust ei näeks ja meid ka siis purustada ei saaks. Kui aja puudusel ei ole võimalik varjendeid ehitada, tuleb kogu tähelepanu pühendada maastiku kasutamisele — maskeerimisele.

Kestvus . . . 3 min.

Küsim., kostm 2 „

Kokku 5 min.

Vaatluskoht Nr. 7.

Vastupanuposits. iseloomustavad jooned. Vastupanupositsiooni eelserv koosneb peaausjalikult k.-klp. jagudest. Laskurjagudega ja r.-klp. luuakse võitlusjärgu sügavus. Vastup.-positsiooni sügavus saavutatakse varurühma sügavale, kuid koondatuna tähtsama suuna taha paigutamiseks. Asetus on hõre ja väikeste gruppide kaupa, et võimalikult vähe vaenlase kahurtulelt kannatada. Kompaniid toetab patüli r.-klp. patareid.

Üksikasjade ettenägemise tarvidus kaasaja lahingus. Kaasaja lahing oma suure tulevõimega on seevõrra inimest demoraliseerivalt mõjutav akt, et siin läheb raskeks otsusi teha. Seepärast on vaja kõike, mis vähegi võimalik, ette näha ja vastav tegevuskava kokku seada. Üks niisugustest on tegevuskava juhuks, kui vaenlane peavastupanu rippa sisse murrab. See tuleb rajada vaenlase tegevuse tõenäosusele. Nagu käsust mäletate, käskis kompül varurühmal valmis vaadata omale teise positsiooni 2. rühma taha. Seda tegi ta selle mõttega, et korral, kui vaenlane peaks 2. rühma piirkonda sisse murdma, võiks ta kiirelt tema edu arendamise seisma panna ja vastava tuletõkke siis juba tuttavalt maastikul luua. Niisugune ettenägemine nimetataksegi tegevuskavaks vaenlase sissemurde korraks. Seda võiks teha veel enam üksikasjalikumalt, kuid siin erilist vajadust selleks ei ole, sest ta tuleb niikuinii vaatlusele pataljoni või rügemendi õppuse juures.

Kestvus . . . 3 minutit.

Küsimised, kostm. 4 „

Kokku 7 minutit.

Vaatluskoht Nr. 4.

Tule plaanikindla korraldamise vajadus. Nagu nägite, eelposiitide taandumine tulistamist ei seganud. Vaen-

lane meie ette välja jõudes veel rünnakule tulla ei saa, sest tal on vaja oma jõude seal korraldada ja tulega rünnak ette valmistada. See võtab palju rohkem aega, kui minul tegevusplaanis näidatud. Siin võtsin ainult 5 min., et õppuse kiirust saavutada. See on aeg, kus tema tegevust tulelöökidega peab segama. Tulelöögi all mõistame meie mitme relva tule koondust lühikeseks ajaks ja korraga ühe märgi pihta. Ta on mõjuv ainult siis, kui ta vaenlast ootamatult tabab. Kauemat aega teda ühel märgil pidada ei ole mõtet, sest vaenlane ju varjub kohe. Et ootamatust saavutada, tuleb ette kindlaks teha märgid, mis tulistamisele võiksid tulla, nende tule alla võtmiseks vastavad relvad ja tule väljakutumise võimalused ette näha ning relvad vastavalt märkidele ära jaotada. Tulelöökid andmiseks ei tohi kasutada vastup.-positsiooni eelserva relvu, sest sellega avaldaksime oma asukohad, vaid sügavas asuvaid r.-klp., käesoleval juhul patüli r.-klp. patareid ja meie taga asuv r.-klp. Siin näete ka vajadust kahurtule järele. Küngaste taha on võimata jalaväe relvadega lasta, seal aga on vaenlase koondusi, mis vaja laiali ajada. Seks on nõuetav kahurvätuli.

Tuletõkke. Vaenlase esiosade rünnakule tõusmisel avab kompül kõigist võitlusjärgu relvust tule kogu rinde ette, kus iga relv oma laskesektoris teatab kindlat märki tulistab. Sektorigid ise peavad üksteist katma ja sellega looma mõjuva tuliseina, mis nimetataksegi tuletõkkeks. Tuletõkke nõuab väga palju laske-moona ja seepärast käsitatakse teda ainult äärmisel vajadusel. (Klp. pea- ja abisektoril on teada jao- ja rühmaõppusest).

Vaenlase rünnaku ettevalmistus ja sisse-murre toob suuri kaotusi. Kompül näitas seda 1. rühmast 1. k.-klp. ja 25 mehe ja 2. rühmast ühe k.-klp. ja 5 mehe väljaviimisega. See tingib jõudude ümberkorraldusi ja põiktuld, mid nüüd annavad r.-klp. ja tema ees olev glindi äärel asuv laskurjagu.

Märkus: On soovitatav kõik need 3 momenti korraga läbi viia ja siis, vaenlase edasitungi jõud raugemisel, seletusi anda. Sellega saavutatakse loomulikkus.

Vastulöögi korraldamiseks läheb alati vähe aega. Seda kasutadagi järgmisse vaatluskohta minekuks, millega meie ei sega lahingu loomuliku arenemist.

Tuleplaan tuleb üksikasjalikule vaatlusele pataljoniõppuses, kus kõik ülaltoodud relvad käepärast.

Kestvus . . . 10 minutit.

Küsim. ja kostm. 5 „

Kokku 15 minutit.

Vaatluskoht Nr 2.

Kompanii juhtimine ja side. Kompaniitülem — vahetult rühmade juhtimiseks — seadis sisse telefoni ja ka optilise side signaalisatsiooni abil. See on hea kuni vaenlase rünnaku ettevalmistuseni, või paremal juhul kuni rünnakuni, sest purunevad harilikult telefoni liinid ja ka optiline side hakkab lonkama. Tuleb moment, kus võitlusjärgu üksused saadud käsu mõttes iseseisvalt tegevust jätkama peavad, kuna kompülvarede abil lahingu üldkäiku mõjutab. Selleks on tähtis, et tema komandopunkt asuks seal, kus tal avar vaade oma kompanii kaitsepiirkonda. See on käesoleval juhul saavutatud.

Kompanii komandopunkti sissesead on lihtne. Ta peab olema hästi maskeeritud, ja selleks on kõige parem, kui seal üldse mingit ehitust ette ei võeta, vaid ainult maastiku tingimused ära kasutatakse. Igasugu liikumine tuleb siin hästi distsiplineerida ja maskeerida.

Vastulööök. Rühm on selleks veel liig väike üksus, et manöövriga vastulööki anda.

Ta peab seda tegema peaaesjalikult tulega, et sellejuures maastiku soodustusi ära kasutada ja ennast sellega vaenlasest paremasse seisukorda asetada. Kui nii organiseeritud positsioon vaenlase edasitungi tulega seisma on pandud ja tema sissemurdnud osad tulega seevõrra vapustatud, et nende väljalöömine kindel, ainult siis võib teda manöövri abil välja lüüa. Vastasel korral tuleb oodata pataljoni varu kohalejõudmist. Seda kompanii ülem ka tegi.

Relvade ümberasetus ja jõudude korraldus võitlusjärgus sünnib rühmüldel omal algatusel, vastavalt kujunenud olukorrale, sest käskude andmine on sissemurde ajal raske, kui mitte päris võimata.

Seletused antakse vastulöögi ajal, siis ka küsimised ja kostmised.

Kui nii ülaltoodud olukord, olukorra hinnang, kompüli käsk, tegevusplaan, kompanii asetuse ja vaatluskohtade skeem ja seletuste kava on ühisel jõul kokku seatud, võib järgmisel päeval näitlikku õppust alata, ja siis võime loota, et õppus tõesti enamvähem näitlik tuleb ja seletused, kui seletajaid mitu, õppuse juhataja tahtelevastavad.

Meie vabadusvõitluse ilukirjanduslik vastukajastus.

Bernhard Linde.

Ajaloolised suursündmused, mis jätvad rahvaste ellu sügavad jäljed, olles neile pöördelise tähendusega, ei peegeldu sagedasti ilukirjanduslikus loomingus oma tähtsusele väärisel määral, vähemalt mitte kaasaegsete loomingus. Seda võime tähele panna pea kõigi rahvaste ajaloos. Suur Prantsuse revolutsioon oli murranguliselt pöördelise tähtsusega ajalooline sündmus, mis löikus sügavalt mitte üksi prantsuse, vaid kõigi Euroopa rahvaste ühiskondlikku, poliitilise ja vaimlisse ellu, aga kui väike on ometi selle suursündmuse kunstiline vastupeegeldus kaasaeglaste kirjanduslikus loomingus! Napoleoni sõjaretk Venemaale 1812 aastal oli suurimaks ajalooliseks tulekahjuks Ida-Euroopa rahvastele, eeskätt venelastele XIX sajangu algul, aga kui kaua tuli oodata enne, kui see sündmus leidis väärise kujutaja: alles sama sajangu teisel poolel andis Leo Tolstoi omas, „Sõda ja rahu“ kirjanduslikult väärise kujutuse sellest venelastele rahvuslikust ajaloolisest suursündmusest. Enamline revolutsioon ja võimuhaaramine 1917 aastal jättis Vene riigi ja rahva ellu kustutamatud jäljed, ja sellest on möödunud üheksa aastat, kuid seni pole ilmunud ühtki kirjanduslikku kujutust suuremas ulatuses, mis olles kunstiliselt kõrgeväärtuslik, kujutaks seda venelaste ajaloolist suursündmust. Ei ole andnud eelist teost ei proletaarlased kirjanikud, ei kirjanikud „lefi“ (vene kirjanduslik rühmitus, kes seisab „pahempoolse frondina“ enamlastest enestest kura käel),

ei „pravõje poputšiki“ kirjanikud, ega ka kirjanikud emigrantide ridadest.

Meie oma ajaloo ilukirjanduslik vastupeegeldus, missugune on see?

Oma iseseisvamat ajaloolist arenemist võime meie vaadelda alates rahvusliku ärkamisajaga. Kõigepäält see vaimlisse iseteadvamasse elusse astumine ise, siis 1905 aasta, 1914 aasta ja Ilmasõja kajastus, algul veel kauge äikese kõminana, mis kordkorralt liginedes paisus kuni 1917 a. märtsi revolutsiooni plahvatuseni; siis õitsvatetest rahvuslike lootuste kevadest järsk samm enamlisse hirmuvalitussusse ja säält süngesse saksa okupatsiooni, millele järgnes alguses arg, siis kordkorralt julgust võttev rahvuslik-poliitiline tõus kuni iseseisvuseni, — missugune on selle kõige ilukirjanduslikum vastupeegeldus, selle kunstiline kujutus?

Lõpukokkuvõttes, bilansis õige väikene, peame tunnustama. Need meie iseteadvama ajaloolise elu, viimase 50 aasta suursündmused pole leidnud veel kunstiliselt väärast käsitlust ei meie ilukirjanduses (romaanis, novellis, draamas ja luules) ega ka kujutavas kunstis. Erandi teeksin üksi Aino Kallase novellile „Bernhard Riives“, mis võrsudes 1905 aasta õudsete sündmuste veriselt pinnalt on kristalliseerunud kunstiteoseks, mille lühikestesse ridadesse on kokku surutud selle aasta lootuste kokkuvarisemise hingelise õuduse

ja suuruse võluvamad momendid. Aga need read on kirjutatud muulane, olgugi meile ligidase soome vennasrahva liige. Ja vast ka Eduard Vilde lühike jutustus „Tooma tohter”. Meie ise aga pole selle aja kunstilise käsitliseni pea veel jõudnudki, sest ei saa selleks pidada Mihkel Aitsami „Salmisto’d”, lugupidamist väärivat isamaalisest meeleolust kantud lava-ist revüüd, mille kokkuseadmisel autor pole suutnud olla väliseltki küllalt oskuslik, avaldades kunstilist maitsevaesust ja teisi pea loetlematuid puudusi.

Meie elu ajaloolised suuründmused kuni Vabadussõjani ja 1. detsembri riigipöörde katseni on leidnud vähe kirjanduslikku vastukajastust; ainult kaks viimati nimetatud on äratanud meie kirjanikke luulelendu ja toonud esile esimesed kujutuskatsed Vabadussõjast ja 1. detsembri mässust.

Selle vastu on aga leidnud meie ajaloo väiksema ulatusega sündmused, nagu Mahtra vastuhakkamine ja usuline liikumine, mille algatajaks on nõndanimeetatud Maltšvet, juba laiemapiirdelist käsitlemist, aga — ärge unustage seda — ka alles siis, kui sündmustest enestest oli möödunud umbes 50 aastat, kui neist lahutas nii kirjutajat kui ka lugejaskonda pikem vahemaa.

Suured ajaloolised sündmused, eriti kui need järgnevad sellises kiires, crescendo tempos, nagu meie ajaloos, alates kas või 1905 aastaga, — need mõjuvad kaasaegsetesse, loovad kunstnikud muidugi kaasa arvatud, — nende meelte- ja mõtteilma nii masendavalt, et see suudab vaevalt virgutada, inspireerida kunstiliseks loominguks. Olles ise alles keset neid sündmusi, keereldes nende keskel, ei suuda meie veel tõusta nende kunstilise nägemiseni, kõnelemata nende sündmuste kunstilisest kujutamisest. Selleks on need sündmused vallutanud nii vägevalt meie meeli ja mõtteid, pannes meid osavõtjatena pooldama üht või teist meile inimlikult ligidast asjaolu või nähtust, mis olles sündmuste üldkogus vaist ainult väikeseks täpiks, on meile ligidasena nii suurena näiv ja varjab sellisena paljud tähtsamad nähtused, mis meile, kaasaegsetele, jäävad koguni nägematuks. Kaasaegsetena ei suuda meie leida õiget kunstilist vaatekohta.

Koegi ei nõua kaasaegselt suure ajaloolise sündmuse õiget kirjeldust ja kujutust: selleks seisame meie veel liig ligidalt neile sündmustele, kui et olla erapooletuks otsustajaks nende üle. Kui mööduvad aastakümned, vahel ka sajangud, siis alles omandame tarvilise vaatlemiskauguse, millelt ulatame nägema kõiki sündmusi ühtlaselt, ja siis on ka meie otsus nende kohta õiglasem. Samane on lugu ka ilukirjanduses. Ei ole paljas juhus, et Prantsuse suure revolutsiooni parimaiks ilukirjanduslikeks käsitlusiks peetakse õigusega alles Anatole France'i novelle ja romaane (nagu „Jumalad janunevad”), mis ilmusid pea 150 aastat päälle kirjeldatavaid ajaloolisi sündmusi.

Kiiremalt leiavad ajaloolised sündmused harilikult vastukajastust just luules. Seda näeme teiste rahvaste juures ja nii on see ka meil. Loomulik ongi, et luule reageerib tundeilma üksikutele nähtustele palju kiiremalt, olgugi kergelt ja sagedasti nagu möödaminnes, ainult puudutades nähtuste ja sündmuste emotsionaal-

set külge. Meie luuletajadki olid esimesed, kelle ajaluludes leidis vastukaja meie Vabadussõda, ja kui see meie rahvusliku elu pöördeline ajajärk ei äratanud üheski eesti luuletajas õiguvat vaimustust, kui meie riikliku iseseisvuse saavutamise relvade abil, Eesti vabadusvõitlus ei leidnud enesele andekat laulikut nagu ungarlastel Petöfi, siis tuleb selle põhjusi otsida esiteks neist sündmustest, mis käisid meie vabadusvõitluste eel, teiseks vabadusvõitluste mõnedest erakorralistest iseäraldustest, kolmandaks neist tingimustest, kuhu meid oli paisanud lõpnud Ilmasõda ja neljandaks neist kirjanduslikkudest välismõjudest, millele allus meie luule eesti vabadusvõitluse päevil.

Ei tohi unustada et olime enne oma vabadusvõitluse hingeliselt ja kehaliselt jooksnud läbi Ilmasõja kadalipu. Ilmasõda oli meid kõiki nüristanud, meie tundelikkust vähendanud, meilt mitmesuguste päalesunnitud pooldamistega võtnud vaimustuse hoo, teinud kõhklevaks, kahklevaks ja tagasihoidlikuks, skeptikuiks ka kõigeparema, kaunima ja võluvama suhtes. Meil puudus tarviline hingeline värskus uute ja haaravate sündmuste vastuvõtteks, kuigi oletada, et meil oli usk neisse sündmustesse ja nende tulevikku.

Meie vabadusvõitluse algust oli tumestamas see asjaolu ja teadmine, et olgugi väike osa, siiski osa meie oma rahva liikmetest seisis vaenlasena meie vastu. Ja neis vastastes ei nähtud ikkagi eeskätt mitte vaenulisi kommuniste-estlasi, vaid eestlasi-kaasmaalasi, sagedasti tuttavaid, sõpru ja sugulasi, kes olid mõnesugustel asjaoludel saanud kommunistideks. Need tunded tekkisid kui mitte frondil olevates, siis vähemalt sõjaseljatagustes ja ka meie luuletajates ning kirjanikkudes meie vaenlaste, eesti kommunistide suhtes. Teiseks olime Ilmasõja aastate kestes kõrvuti sõdides ja kannatades venelaselegi hingeliselt ligemale jõudnud kui kunagi varem ja polnud sellepärast kerge eilses sõbras-kaaslases näha täna oma verivaenlast. Iseasi oli, kui vaenlaseks osutus sakslane, nagu landeswehri sõjas, siis tunti tõsist vaenu, viha ja võitluse vaimustust, ja sellane vaenlane oleks kestvamate võitluste puhul äratanud üles ka meie luules teistsugused helid: võitluse vaimustuse, kõrge paatose.

Äsja möödunud Ilmasõda oli meile pärandanud päälle hingeliste suurte vapustuste lageduse tunnete ja ülevate mõtete ilmas, vaimlisest elust võõrdumise ja eriliselt suureks paisutanud sõjaaastatel korraltult rahustust leidnud elumõnudele ihaleva andumise. Kui kõik teised sõjaseljatagused spekuleerisid igasuguse muu kaubaga, siis spekuleeris samal ajal rõhuv enamus meie luuletajatest ja kirjanikkudest kirjandusliku erootikaga. Kogu „Siuru” ei ole sellelt seisukohalt vaadelduna muud kui erootikaga spekuleeriv ühisettevõte, milles koos olid ettevõttesse liitunud üksikute luuletajate ja kirjanikkude iga ühe oma tööstus (olgu see salmitööstus või novell ja romaani töökoda) ja oma tööstus-saaduste ühiselt, organiseeritult väljapakkumine (kirjastus, arvustus ja reklaam).

Kuigi viimasena nimetame kirjanduslikke välismõjusid, siiski on nende ulatus sama suur kui eelpool nimetatutegi oma. Ilmasõda lahutas meid kõigist

euroopalistest kultuurimõjudest, ka kirjanduslikkudest. Katkes vaevalt sõlmitud vaimline side isegi meie nn. liitlaste kirjandusega: prantsuse, inglise ja itaalia, kui ka sõjatsensuri poolt raskendatud ühenduse tõttu erapooletute maadega, nagu Skandinaavia riikidega. Kõnelemata, et sõja alguaastatel eriti õitsele lõõnud kitsas rahvuslik šovinism ei jätnud puutumata isegi kirjanduslikke suurvaime ja juhtivaid inimesi, muutes nende vaated meile kui vaenlaste omad vastuvõtmatuiks. Kauakestnud Ilmasõja aastad sulgusid needki vähesed, kelle vaimlised nõuded polnud täiesti hääbunud, pea hermeetilisse ummukesse, ja kui siis tuli vaheerahu ja sellega ühtlasi algas jälle mingi rahvusvaheline vaimliste väärtuste liikumine ja vahetus, siis olid need Saksa mõõduka revolutsiooni kaudu meile ligemale astunud vaimliste väärtuste värsked tuuled, mis meie sumbunud vaimuelu majakesesse sisse puhusid uuestest ja akendest, mis olime ise vastuvõtmiseks võimalikult valla tõrganud. Saksa aga oli tekkinud Ilmasõja üliinimlike jõupingutuste vaimlise reaktsioonina kirjandusvool, ekspressionismiks nimetatud, mis koosnes ahastava inimese karjatustest. Omas kehalises ja hingelises hädas ringutas see inimene käsi ja hüüdis appi täis hõrdust ja liialdatud sentimentaalsust, püüdes äratada keset sõjakära ja selle järellaineid humaansust ja kristlikku vennaarmastust, kuigi pääle seda, kui ise oli juba lõpetanud venna tapmise, kelle laiba juures nüüd kurtis. See oli mingi literaarne patukahjatus pääle seda, kui oldi küllastunud juba patust enesest. See Saksamaale tema sügavama languse kurvematel päevadel nii sobiv kirjandusvool võeti vastu meil kui olematu ja uus kirjanduslik evangeelium. Selle saksa ekspressionismi mõjuga õige suurel määral ongi seletatavad meie luuletajate nõندانimetatud „ajalaulud”. Seni elumõnudest laulvad Henrik Visnapuu ja Marie Under vahetasid otse silmamoonusliku kiirusega oma hedonistliku tango-kollase võlumantli preesterlikkude mustade toogade vastu ja kurtsid täna, et „veri on valla” ja et „inimese on nad tapnud”, kes on ometi meie vend, unustades et alles eile olid pidutsenud ja tõstnud kõrgele ääreni täidetud elumõnude karika keset laipade ümbritsemaid virnu. See maksab Ilmasõja I õ p u l lopsakalt puhkenud ajalaulude kohta.

On aga arusaadav, kui Ilmasõja a l g u l libises luuletaja huulilt küsimine:

„Kelle eest see jookseb veri?
Vaatan. Kerin mõttekeri.”

(Gustav Suits „Kõik on kokku unenägu, lhk 81).

Sama mõistetav on meil tänapäeval pea kõigile, Ilmasõja algupäevil aga vast ainult üksikuile, kui sama luuletaja laulus „Vikerkaar” ütleb oma lauliku minevikku mäletades, nagu pihtides:

„Tormi, jah, jookside rõõmu sa nooruses vaprana
laulnud,

tormata nüüd sõjas võiks, kangelaseks ei meel:
condottierena ei vabatahtlikena tahet minna
väärisamaalise au, suurvenemaalise eest!

Keisrite krooni, kus all kahepäisena kriiskaval
kotkal

kütis valitsuse kepp, säääl inimese on raisk!
Iapselises unenõos mind laia ju tiivalisena
lind kohutand must see, hirmutis vaenuline,
kütinistand tige nooruses, puurind räpasel nokal
siis minu seesmist, mait, kurnanud vaimu ja verd.”

Ei lakka meie mõistmast luuletajat ka siis veel,
kui ta sama luuletuse kolmandas salmis lausub:

„Milline meeletu aeg! Valus olla
h ä b i i n i m e n e !

Maapakku ära sest, trotslikumasse, kes võib!
Veel kuni pää pääl katus ja tuldtina ei saja kaela,
Kündijad, külvake maad, aednikud jatkake tööd!
Oo, elu kallis, odav inime, sõja suitsevad kõrbed,
kündmas kus suurtükk, pomm, prahvatus, hukatus
külvi!

Kus inimhirmutised pihuhändlisi värbivad orji,
jõukübet viimastki mõistuse pingutavad,
lütta et seest rabakangelase omasarnase tossu,
paku ühiskonnast taandugem
s e s t j ö l e d a s t !”

(Gustav Suits, „Kõik on kokku unenägu”, lhk 83 ja 84).

Kuigi nimetatud luuletus-kogu on ilmunud alles 1922 aastal, ei tohi unustada, et „Maailma varju” tsükli luuletused on kirjutatud 1914 — 1917 aastatel, seega veel enne meie vabadusvõitluste koidikut, nagu leiame selle kinnitust luuletaja teiseki luuletuses:

„Sõja teenistuses ka maapagulane,
sõna tummana kisendav suus.
Nii kui kaua mind painab paksmagulane,
keharänk isamaalane, nägu — arbuus!”

Selle luuletuse ridade vahelt gerib mu silme ette Sveaborgi Vene kindluse sõjaväe ametniku Gustav Suitsu kõhnetu kuju, kelle kurtmine kajab järgmisestki luuletusest:

„Mu üle käseb, määrab,
mu tungi, tahet väärab
üks paguniga lõust.
Häätahtlik vägistaja.

— — — — —
Päev otsa dünamiiti,
pistonge, süütenüiti
mu ajud käsitan.
Kuis sõjatalve kirre
ja vaimu võõra virre
suud teile väsitand!”

Agasama luuletuskogu „Rängast ringist” nimelises tsükliks kostavad juba teised helid. Eesti iseseisvuse delegatsioon Kopenhagenis moondub luuletajale „Kasper-teatriks”, kelle päätegelastena osutuvad „Kaks Eesti, keda maapäev läkitand:

üks kirik'sand,
teaatrit kord hakand Berliini teil
tegema meil;
teine jälle Parvusega pidas sidet,
otsis Balabanova juurestki pidet —”,

kelles tunneme ära meie esimese välisdelegatsiooni liikmed Karl Menningi ja Mihkel Martna, kes pidid neil tumedal päevil,

„Kui Eestimaad anastas junkur-germaan,
Seckendorf, Hahn,
kui Pätski vangis oli Leedu raal”

Daanimaalt Saksa „keiserlikku valitsust meile sõbraks võitma“ — tarvitades Suitsu sõnu. Tänapäeval võime muiata nende püüete üle, olles õnnelikud nende ebaõnnestumisest, ning peame tunnustama, et luuletajas osutus siiski rohkem kaugelenägemist, kui paljudes politikategelastes noil aegil, kui Suits püstitab samas laulus nõude:

„Aeg lõpetada oleks ometi
selle kometi.
Võitlustest varugem vabadusandeid,
valjumalt kuulutagem Eesti vandeid
maailma rahvastele Daanimaalt!”

(Järgneb.)

Meie kaitseväe üldine aastapäev.

Üksikute riikliste asutuste ja ametkondade aastapäeva tähtsusest möödun vaikides. Ei või olla kahtlust nende tähtsuse kohta. Ka meie kaitseväes on iga väeosal oma aastapäev, mida pühitsetakse. See pühitsemine on välja kujunenud kindlaks traditsiooniks. Peetakse ka suuremate koonduste aastapäevi, nagu diviisi, merejõudude, merekindluste j. t. Kuid mis meil seni puudub, see on meie kaitseväe üldine aastapäev.

Meie kaitseväe üldine aastapäev ei ole mitte vähema tähtsusega kogu kaitseväele, kui väeosade aastapäevad seda on väeosadele. Sel päeval oleks kogu riigi poliitilise ja seltskondlise elu tähelepanu keskuseks meie kaitsevägi. Sel päeval võib kaitsevägi tagasi vaadata kuulsusrikkasse minevikku ja ühtlasi pilku heita ka tulevikku. See oleks kaitseväe kindlajoonelise ja progressiivse arengu ajaline tähis ja hetkeline peatus.

Meile on seda osaliselt olnud Vabariigi aastapäev — 24 veebruar, kuid ta on siiski rohkem riikline püha, ja riikliste üldhuvide sekka kaob ära kaitsevägi, kui eriti tähtis tegur riiklises organismis. Pühitsevad ju kõik ministeeriumid meil veel ka oma aastapäeva, milks ei ole õigustatud seda tegema siis ka meie kaitsevägi?!

Pealegi ei saa 24. veebruaril, mis meil harilikult ikka kõige külmema aja peale langeb, meie kaitsevägi küllalt väärismet esineda, nagu see võimalduks soojemal ajal. Muidugi ei või küll viimast põhjust võtta tooniandvaks, kuid osalise tähtsusega on ta siiski. Üldiselt ei ole kaitseväe aastapäeva pühitsemise küsimust meil senini veel kaalutlemisele võetud. Teistes riikides aga pühitsetakse kaitseväe aastapäeva suurejooneliselt. Harilikult seotakse see mõne ajaloolise sündmusega. Ka meie idanaaber, Nõukogude Vene, teeb seda. Alles hiljuti pühitses punavägi oma 9. aastapäeva laias ulatuses. Seal kasutatakse seda sihikindlalt ühtlasi ka propaganda otstarbel.

* * *

Kui ülalpuudutatud küsimus leiab jaatava otsustuse, siis tuleks kaalutlusele tähtpäev kaitseväe aastapäevaks. Eesti, kui iseseisva riigi kaitsevägi ta praegusel kujul rajati 1918 aasta lõpul. Kuid meie kaitseväe ajalugu ulatub vähe kaugemale — eesti rahvusliste väeosade formeerimis-ajajärku 1917/1918 a., kus rajati esimene Eesti polk, ja kus hiljem, igasuguste raskuste vaatamata, laiensid

Vabadussõja Muuseumi omandus.

meie rahvusväeosad diviisini, mis tegutses erilises olukorras, alludes teatud rahvuspoliitilisele keskusele — Sõjaväelaste Ülemkomiteele, kellega ühise sihi saavutamiseks töötasid veel mitmed sõjaväelis-seltskondlised organisatsioonid. Tolleaegne rahvusvägi reageeris kindlalt kodumaa rahvuslaste ja poliitilistele püüetele ning muutus seega kogu rahva jõuliseks ja moraalseks toeks. Meie poliitilised tegelased töötasid lähemas kontaktis sõjaväe organisatsiooniga ja nende juhtidega. Seega oli meil juba 1917 aastal oma rahvusline kaitsevägi, ja meie kaitseväe aastapäevaks seetõttu kujuneks meie rahvusväeosade asutamispäev.

Esimene Eesti polk asutati 25/12 aprillil, järelikult see tähtpäev tulekski täieõiguslitselt võtta meie kaitseväe aastapäevaks. Nii pühitseks meie kaitsevägi tänava juba oma 10 aastapäeva.

See on kiire küsimus, sest juubeli aeg läheneb. Selle küsimuse jaatavas mõttes otsustamine on tähtis samm ühtlasi ka kui 1917 aasta meie rahvusliste väeosade tähtsuse õiglasel hindamise teel. Kogu maa tervitas tol ajal ühemeelselt meie rahvusväe osade loomist, mille peale rajati salajasi lootusi iseseisvast Eestist. Tuhendeid kodumaa paremaid poegi — väejuhte ja sõdureid koondusid rahvusväkke, ja seal kasvas see jõud, kes Vabadussõjas ühes teiste kodumaa paremate poegiga otsustavalt välja astudes meid riiklisele kindlale iseseisvusele ja parimale tulevikule vastu viisid.

G. Lgs.

Positsioon Narva all 1919 a.

J. Riisi õlimaati järgi.

R.-klp. liivakast*).

S. Leets.

1. Liivakasti otstarve.

Kõige kohasem abinõu r.-klp. meeskonna väljaõpetamiseks tulejuhatamises ja laskeoskuses on n. n. raske-kuulipilduja liivakast. Tema abil võib kätte õpetada (harjutused, loengud, ettekanded) kõik otse ja kaudse laskmise viisid ning praktilised võtted kõikide sihtimis- ja mõõduabinõudega töötamisel. Kuna liivakast asub klassiruumis, siis ei-olene õppused ta juures ilmast ja on alati võimalik meeskonda klassi koguda ja läbi võtta see, mis ette nähtud välisõppusel tegelikul maastikul. Liivakasti abil on kerge ja otstarbekohane harjutada ja kontrollida: käsud tule avamiseks ja lõpetamiseks, tulejuhtimine, märkide leidmine ja äratundmine, teadaandeteenistus, selge ja asjalik kõnelemine telefoniga, maastiku hindamine, silma koolitamine tulepositsiooni kiireks leidmiseks endale ja vastase käes oleva maastiku hindamine tuletehnilises mõttes.

Et liivakastil on võimalik soovi järgi muuta maastikku ja märke, siis on kerge näitlikult läbi viia kõik otse ja kaudse laskmise võtted, välja arvatud ainult bussoli tarvitamine (magnetnõel on liig lähedal r.-kuulipildujatele).

Kui kastis kujundada maastik kopeerituna kaardilt mõõdus 1:10.000 või 1:25.000, siis võib meeskonda harjutada ka kaartide lugemises ja kasutamises vastavate ülesannete lahendamisel.

Liivakastil on eriti õpetlikud laskeandmete leidmise harjutused. Õppuse juhatajal on siin võimalik

kontrollida õpilaste poolt määratud kaugusi, ilmastiku arvestamist (meteoroloogilised andmed) ja täpsust töötamises sihtimis- ja mõõduabinõudega. Kasti abil võib õpilasele kerge vaevaga selgeks teha r.-klp. valangu (kuuliviihu) sügavuti ulatavuse ja kuulide kukkumise koha leidmise raskust maastikul, vaatluspunkti vastava teatamise korral (maastiku mõju, maapind jne.).

R.-klp. liivakastil on võimalik korraldada ka taktikalisi õppusi ülesannete näol kuni kõvendatud pataljoni suuruse väeosaga. Sellejuures võib harutuse alla võtta jalaväe rasked tulevahendid, laske moonaga varustamine, igasuguste liikumisvahendite järeletõmbamine jne. Lõpuks kasti abil võib kätte õpetada ka laskmist üle oma jalaväe ja läbi intervallide.

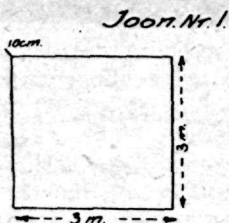
Ruumis, kus asub liivakast, tuleb üles seada kõik tarvitusel olevad sihtimisabinõud ja vahendid ning rasked kuulipildujad. See võimaldab kõikide praktiliste võtete omandamise.

Harjutuse ajal üks õpilastest tähendab klassitahtvile kõik laskepõhiandmed ja tulejuhtimise alal antud käsud. See ülesmärkimine harjutab õpilast lahinguolukorras õieti ja täpselt üles tähendama laskeandmed ning on tarvilik ka juhatajale antud ülesande lahenduse kontrollimisel.

*) Major Ritter von Schobert und Rittmeister Veith: „Anleitung zur Ausbildung im Schiessen mit S. M. G.“: M. G.-Sandkasten.“

2. Liivakasti valmistamine.

R.-klp. liivakasti kohasem mõõt on 1:500. Kasti suurus 3 x 3 mtr; kõrgus 10 cm (joon. 1.). Sellega

oleks kättesaadavad harilikumad laskekaugused. Liivakast võib seista klassitoas või mõnes teises valgemas ruumis. Kast pannakse pukkidele, millede kõrgus võimaldab r.-kuulipildujatest hõlpsasti sihtida ja tarvitada sihtimise vahendeid.

Ülaloodud mõõtude järgi tehtud liivakast kujutab maastiku riba, mis 1500 mtr lai ja 1500 mtr sügav. Maastik, mäed, künkad, orud, jõed, teed, metsad, elamud ja esemed ning temal asetuvad märgid valmistatakse mõõdus 1:500. Maapind (võimalikult peenike liiv) värvitakse soovitava pinnakatte (taimestik, lumi) kujutamiseks maskeerimisel tarvitatava seguga.

Liiv tuleb maastiku kujundamisel ja ka hiljem hoida niiske. Maakohtade, kõrgustikkude ja madalikkude valmistamisel tarvitatakse puust labidakest või kühlvit. Teed märgitakse valge liivaga, soolaga, lubjaga jne. Mets ja võsa kujutatakse kuuse- või männioksakestega või nende okkadega. Veed — liivasse asetatud klaasiga.

Harjutuste läbiviimiseks liivakastil on tarvilikud järgmised abinõud:

1. Kaks 7 mtr pikkust mõõdulinti ja üks kummpael = 0,5 mtr. Tarvitamine: üks mõõdulint kauguste mõõtmiseks õpilastele, teine — kummpaelaga lint — juhatajale; see mõõdulint (joon. 2)

Joon. Nr. 2.

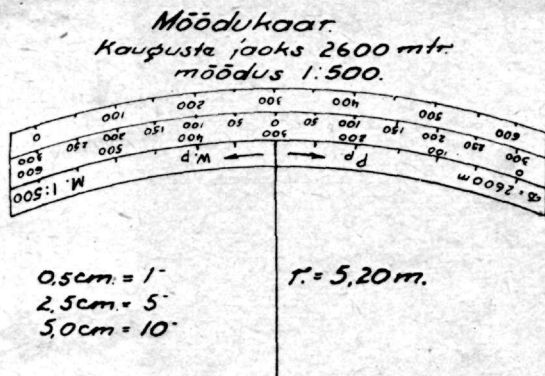
Mõõdulint.

kinnitatakse konksuga nurgamõõtja punase kaela külge.

Kummpaelaga märgitakse sügavusse külvamine. Mõõdulindi pikendamise (ümberasetamisega) märgitakse vastu- ja tagatuule mõju, s. o. eellanged ja tagalanged.

2. Mõõdukaar, mõõdus 1:500 kauguste jaoks 2600 mtr (joon. 3), juhatajale külgsuuna kontrol-

Joon. Nr. 3.

limiseks. Ta asetatakse üle terve kasti raadiusega 5,20 mtr. Sellel kaarel on 5 jaotust = 2,5 cm. Mõõdukaare peale kantakse harjutuse juhi töö kergendamiseks kolm rida numbreid, nimelt:

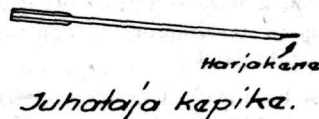
0	300	600
300	0	300
600	300	0

Kui, näiteks, märk oli kasti vasakus osas (vaadates klp. juurest) ja valitakse uus märk, mis asub endisest paremal, siis tarvitatakse juhile lähemat mõõdukaare jaotuste rida (0 → 600); kui aga märk asub kasti parempoolse serva läheduses ja soovitakse tulistada u u t märki, mis endisest vasakul, siis tarvitatakse kaugemat jaotuste rida.

Liivakasti keskel asuvate märkide nihutamisel või paigutamisel vasakule või paremale tarvitatakse keskmist jaotuste rida. Mõõdukaar 2600 mtr jaoks kõlbab ka kõikide 2600—1100 (2600—1500=1100 mtr) kauguste tarvis. Kui on vajadus suuremate laskekauguste järgi kui ülaloodud, siis tarvit. teist mõõdukaart, mõõdus 1:500 kauguste jaoks 3500 mtr = (15 jaotust = 10 cm). Selle mõõdukaare abil mõõdetakse kastil kaugused 3500 mtr (—1500 m) kuni 2000 mtr.

3. Näitamise kepikene — 3 mm pak-susest traadist puust käepidemega, 60 cm pikk. Selle kepikesega harjutuse juht näitab kätte kasti olevad märgid (joon. 4). Kepikese teise otsa külge kinnita-

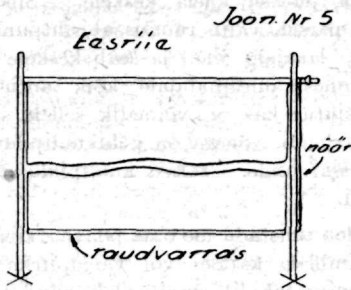
Joon. Nr. 4.

takse augukestega plekist plaat, mis 1 cm pikk ja 1,5 cm lai. Augukeste sisse kinnitatakse paelatükikesed või takud. Selle plaadi maastikule asetamisega näitab juht seda kohta, kuhu oleks kuulid tegelikult kukkunud õpilase poolt antud käskluse järgi. Seega märgitakse vaatluspind, mis sügavuti 5 mtr ja laiuti 7,5 mtr. Kuulide kukkumist võib näidata ainult niikaua, kui see oleks kestnud tegelikul tuleandmisel.

4. Suurte värviliste peadega nõelad. Nendega näidatakse valangu (k.-vihu) sügavus mitmesugustel kaugustel ja märgitakse pinna piirid 100 ja 200 mtr sügavuslaskmisel.

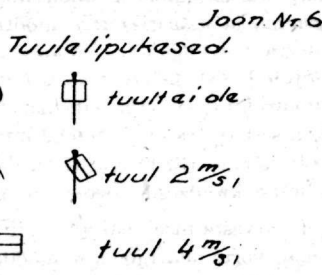
5. Eesriie — 2 mtr kõrge ja 2 mtr lai (joon. 5).

Kõige kohasem on ta valmistada riidest (välja teeninud palajas) akna rulleesriide kujul. Ta ülesanne on harjutusest osa võtjatele takistada vaadelda ülevalt liivakastis kujundatud maastikku, sest vaatlus peab sündima ainult horisontaalselt.

Kaudse sihtimise harjutuste ajaks seatakse r.-klp. karbi peale papist kilp — selleks, et sihtur ei näeks liivakastis kujutatud maastikku. Samaks otstarbeks võib sarnase kilbi kinnitada ka nurgamöödaja külge.

6. Tuulelipukesed kinnitatakse harjutuse ajaks möödukaare külge. Üks nendest näitab, et tuult ei ole, teine — tuul 2 m/s, kolmas — tuul 4 m/s (joon. 6). 8 m/s tuule märkimiseks seatakse üles

kaks 4 m/s lipukest. Külgtuule juures lipuke näitab paremale või vasakule; eest või tagant tuule juures — kas kuulipilduja poole või laskesuunas.

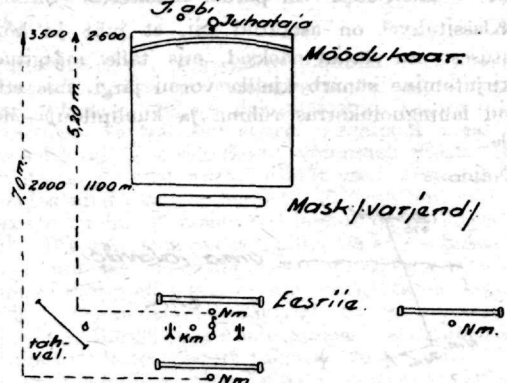
Harjutused liivakasti juures peetakse harilikult ühe rühmaga, s. o. 2—3 r.-kuulipildujaga ühes tarviliste sihtimise- ja mööduabinõudega ning vahenditega. Vaatlusabinõuna võib tarvitada binoklit.

Väeosade ja inimeste kujutused (tinast sõdurid jne.) ja vastavalt kastimöödudele valmistatud esemed võib tellida Saksamaalt ärist „Richard Zaeumer, Dresden-A., Schlossstr. 22“.

3. Paigutus harjutustel. (Joon. 7); Liivakast paigutatakse klassitoa valgemasse kohta, et võimaldada kastile, r.-kuulipildujatele ja mööduabinõudele rohkem valgust.

Harjutustel otsekohe sihtimisega võib r.-kuulipildujad liivakasti möödukaarepoolsest servast paigutada tahapoole kuni 7 mtr, kaugemast servast järelikult 4 mtr. Kaugus möödetakse alati kasti lähe-

Joon. Nr. 7. Asetus liivakasti juures.

mast servast, mis lubab täielikult ära kasutada kastis kujundatud maastikku.

Näide: kui r.-kuulipildujad asetada lähemast kasti servast 5 mtr kaugusele, siis saame tuleulatused 2500—1000 mtr; kui asetada nad 6 mtr peale, siis on kasti laskekaugus 3000—1500 mtr.

Kaudse sihtimise harjutustel paigutatakse nurgamöödaja liivakastist kaugusele, mis vastab nurgakaare ehitusele. Kui nurgakaar on tehtud 2600 mtr jaoks, siis seatakse nurgamöödaja üles kasti lähemast servast 5,20 mtr kaugusele; kui 3500 mtr jaoks — siis 7 mtr kaugusele. Loomulikult võib iga kaudse sihtimise juures võtta igasugust kaugust, seejuures aga tuleb igale kaugusele valmistada vastav nurgakaar.

Rasket kuulipildujat võib soovi järgi paigutada nurgamöödaja kõrvale, külgedele või taha tingimusega, et nad nurgamöödaja sihtklaasist ei oleks kaugemal üle 20 cm (20 cm = 100 m mõõdus 1:500); vastasel juhul tuleb tarvitada nurgamöödaja asemel möödukolmnurka.

Põhikuulipilduja on kõige kohasem paigutada ükskõik missuguse sihtimise viisi juures (ilma möödukolmnurgata) nurgamöödajast paremale; kui asetada vasakule, siis ei saa kuulipildujat küllalt vabalt pöörata paremale — segab teda kast, sest kukla parempoolne käepide tõukub nurgamöödaja jala vastu.

Harjutustel seatakse r.-klp. jalgadele. Meeskond asub kuulipildujate ja mööduabinõude juures põlvel, ja et üksteist mitte segada — kolonnis.

Harjutus ei kannata selle all, kui kõik kuulipildujad, peale põhiklp. paigutada nurgamöödajast kaugemale; ka siin võib küllaldase täpsusega läbi viia kõik tarvilikud mõõtmised ja võtted.

Eesriie seatakse üles otsekohe kuulipilduja suudme ees. Ta külge kinnitatakse sedel mõõduteadetega:

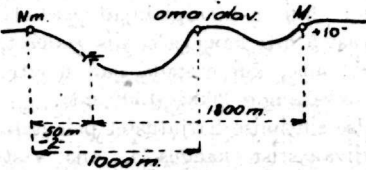
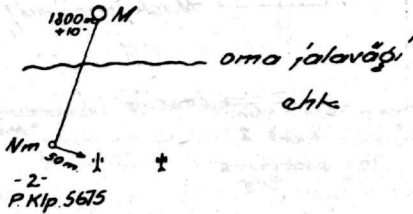
- Mööd 1:500
- 1 cm = 5 mtr
- 20 cm = 100 mtr.

Eesriide ja liivakasti vahele asetatakse pukid, milledele pannakse laud või pink; mõlemad kaetakse kuni põrandani riidega (telk, tekk, palajas jne.). Ülal tähendatu kujutab varjendit (maski) kuulipildujate tulepositsiooni ees. Selle varjendi kuju võib iga

harjutuse eel muuta. Harjutuse juht asub liivakasti taga näoga kuulipildujate poole. Juhi kõrval asub ta abi — allohvitser või parem reamees.

Klassitahvel on asetatud nii, et juht ja kõik harjutusest osa võtjad näeksid, mis talle märgitud. Üleskirjutamine sünnib kindla vormi järgi, mis ette nähtud lahinguolukorras rühma ja kuulipilduja ülematele.

Näide:

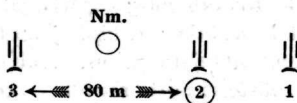
Pealtvaatajad istuvad kõrval ja jälgivad tegevust. Tegevuses olevat meeskonda segada ei tohi.

4. Sihtimise harjutuste praktiline läbiviimine.

Klp. ülemad ja numbrid asuvad päevili oma kohtadel. Tuleülesande annab harjutuse juht. Edaspidine tegevus on sama mis tegelikul maastikul.

Kõik käsud, komandod ja väljaarvamised sünnivad täiel häälel, pealtkuulajate õpetamiseks ja juhile kontrolli kergendamiseks. Näiteks ülesanne: „Poolvasakul metsatukk. Metsatukka koondub vaenlane. Rühmal võtta põhisuun sinna. Tuult ei ole, temperatuur +10°C“.

Täitmine: Rühma ülem käseb kaugusmõõtjal mõõta kauguse „Üldsuun poolvasakule...“

Rühmaülem sünnib nurgamõõtja 3200 metsatuka keskel oleva sihi pihta. Klp. nr. 2 on põhikuulipilduja. Ta sihhib täpselt sihtklaasi keskele; siin on otstarbekohane asetada värviline paberitükikene (4×4 mm) sihtklaasi alla kruvi külge. See hõlbustab sihtpanekut ja maastiknurkade lugemist. Nüüd annab rühmaülem komandoga p.-kuulipildujale nurga metsasihi pihta, kust juba maha arvatud kõrgus, millisel asub kuulipilduja. Peale selle mõõdab ta maastiknurga märgini. Kaugusmõõtja mõõdab lindiga kauguse seistes nurgamõõtja juures (mõõdulindi otsa hoiab juhi abi) ja teatab selle nurkademõõtja allohvitserile.

Nurkademõõtja allohvitser seab lasketabelist võetud kauguse rühmaülemalt saadud maastiknurga järgi tõstenurga. Nüüd komandab rühmaülem: „X klp. üks pügal vasakule, y klp. üks pügal paremale“. Sihtur paneb külgsuuna ja viseerib sihtklaasi abil nurgamõõtja punase kaela keskele. Siis kinnitab horisontaal pärsid, valib ruumis abisihtpunkti (akna-raami kant, lauajalg jne.) ja seab keskele loe mullikese. Pannes kuulipildujale kõik antud seaded, kontrollib sihtur kas on võimalik sellelt seisukohalt lasta üle varjendi. Seega on põhikuulipilduja suunatud metsa sihi peale. Teised kuulipildujad seatakse p.-klp. järgi.

Kui tuleb tulistada üle oma jalaväe, siis pannakse sihttraua samblale kaitse- või varjupiirkonna sihik. Üleskirjutamine tahvil sünnib ülaltoodud näite järgi. Rühmaülem annab käsud edasi samuti kui lahingus — suuliselt, kirjalikult või telefoni teel. Telefoni kaugekõnepunkt seatakse sisse mõnes teises kompanii ruumis. Tuleb tähelepanu pöörata arvude õige edasiandmise peale (kõik komandod ja arvud üles kirjutada).

5. Harjutuse juhi kontroll.

Külgsuuna ja kõrguse kontrollimist võib teostada järgmiselt:

P.-kuulipildujal peab olema täpselt seatud kõrgus ja külgsuun. Kõrgus proovitakse vastava kauguse peale pandud sihtimise näitajaga. Katse juures tuleb tähele panna: nurkademõõtja allohvitser ja sihtur peavad külgsuuna ja maastiknurga mõõtmisel võimalikult täpselt seadma pügalad. Väiksempi mittekohakuti olek mõjub 1:500 mõõdu juures õige tunduvalt. Külgsuun kontrollitakse läbi sihtklaasi, mitte üle sihttraua sälgu, sest sihttraud asub 69,2 mm sihtklaasist paremal pool, kõrval (3200 pügalat), kuna lubatav kõrvalekaldumine kumbagile poole on 40 mm.

Külgtuule arvestamisel näitab visiirjoon arvesse võetud jaotuste võrra märkjoonest mõõda. Juhataja kontrollib antud külgsuuna tule üleviimisel uue märgi pihta seega, et ta paneb nurgamõõtja külge haagitud mõõdulindi esiteks endises suunas, märgib seejuures saadud jaotused mõõdukaarel ja arvab maha algarvust suurema või vähema antud arvu; siis seab mõõdulindi selle saadud arvuga mõõdukaarel ühte ja vaatab, kas lint jookseb uuest märgist läbi või ei. Mõõdulindi küljes olev kummpael võimaldab lindi pikemist, mis näitabki tule juhatajale, kas on ta tuule mõju hinnanud õieti või mitte.

Optilist sihikut ei saa kontrolli ega harjutuse juures tarvitada, sest kõrvalekaldumine näit 20 m juures näitab veel 71,3 mm üle horisontaaljoone.

Tuul ja temperatuur võetakse kontrollimise alla, kui nad ülesandes antud.

Kirjeldatud r.-klp. liivakast on tarvitusele võetud 1. jalaväe rügemendis. Klp. kompaniide ohvitserid loodavad talt meeskonna väljaõpetamisel suurt kergendust.

Mälestusi iseseisvuse võitluspäevilt.

Okupatsiooni lõpp ja kaitseliidu asutamine.

K. Rotschild.

1918 a. esimesel poolel, kui keskriikide sõjale ühelt poolt Prantsusmaa sisse ulatus, kui Saksa kahurid 120 kilomeetri kaugusest Pariisi pommitasid, siis oli Eestis küll vähe lootust seisukorra paranemise peale. Okupatsiooni võim, taga kihutatud Saksa sõjavõitlustest, uimastatud kohalikust sakslusest, tõmbas poliitilise elu viimse võimaluseni pinguli. Ei arvestatud üldse eesti rahva huvidega ega nõuetega. Germanism näitas end siis täies värvis. Varem kõrgeks hinnatud kõrge kultuur avaldas siin tõsist armetust, rumalust, kõrkust, vaimuvaesust ja ettenägematust.

Kui sakslaste plaan ühendada Eestimaa Saksamaaga keiser Wilhelmi läbi personal-uniooniga ei tahtnud teostuda ja kogu maa passiivselt Saksa püüetele vastu astus, siis hakkasid okupatsioonivõimud eesti tähtsamaid politikategelasi välja noppima ja vangilaagritesse paigutama. Vangistamise juures ei antud tihti peale põhjust teada, või toodi mingisugune välja mõeldud ettekäänd. Sakslased arvasid nimelt, et meie rahvajuhid rahvale salaja juhtnööre annavad ning et iseseisvuse sihis edasi töötatakse. Selleks oli neil ka ju omajagu tõendusi. Meie saatkond välismaal — J. Tõnisson, Menning, Martna, Virgo ja teised tegutsesid välisriikides Eesti iseseisvuse tunnustamist nõudtes. Mida rohkem liitlased meie välissaatkonnale poolehoidu avaldasid, seda valjemaks muutus okupatsiooni surve. Kõik enam-vähem tuntud politikategelased ja ka teisi võeti kinni ning paigutati vangilaagritesse.

Kohalikud sakslased ühes okupatsioonivõimudega kartsid, et eestlased ei kannata rahulikut survevalitsust välja ja hakkavad mässama. See mõjus seevõrt raskelt sakslaste peale, et nad Tallinnas Viruvärvamäele üles seadsid kahurid ja kuulipildujad. Ka mitmes teises kohas olid kuulipildujad üles seatud. Saksa sõdurid olid mäel, iga silmapilk laskevalmis. Isegi sööma ei juletud minna, vaid söök toodi mäele. Sarnane suur kartus näitas kui võimetuna ja abituna tundis end okupatsioonivõim. Kahurid ja kuulipildujad Viruvärvamäel tuletasid elavalt meelde Vene keisririigi viimaseid päevi Peterburis. Väljaspoole paistis okupatsioonivõimu närvilikkus halenaljakana ja tekitas lõbusat meeoleu.

Ka Saksamaa sisemine elu, eriti majandusline seisukord muutus iga päevaga raskemaks. Suvi ei andnud loodetavaid tagavarasid. Toiduainete puudus hakkas end järjest valusamini tunda andma, samuti tooresainete puudus. Ühes sellega suurenes ka sõjatüdimus ja sõjavastane meeoleu levines suure kiirusega. Enamlast olid Saksas kibedasti ametis revolutsiooni ettevalmistamisega. Saksa sõjavägi sai lüüa juba igal pool. Balkanis ei olnud enam mingit lootust — Bulgaaria oli lõplikult kokku varisemas; Läänes taganes Saksa sõjavägi järjekindlalt. Kõige suurema hooi andis aga saksa rahva iseteadvusele president Wilsoni vastus rahuettepaneku peale.

Sündmuste käiku jälgiti meil Eestis suure huviga. Kõigele sellele tuli lisaks juurde teade, et enamlaste traataia taga, Jamburis, Krasnoe Seloos ja teistes punktides formeerivad ja koondavad väge, et Eestisse tungida. Viimast oktoobrikuu päevadel hakkab juba ka kohalik sakslus kontakti otsima eestlastega ning avaldab nõusolekut osa Valitsemisvõimu üleandmiseks. Eestlased aga nõuavad, et kogu valitsemisaparatuur antaks Eesti Ajutise Valitsuse kätte. Mitmesugustel ettekäändel ei taheta sellega esialgu kuidagi leppida, kuid viimased Saksamaa sündmused sunnivad siiski seda tegema. Kindral Ludendorffi tagandamine ametkohalt Saksa riigipäeva mõjul oli tugev löök kõiksakslusele. Balti hertsogiriigi illusioon hakkas purunema ja mõistlikum element nägi ära, et saksluse

valitsemisele on lõpp kätte jõudnud. 7. novembril algasid Tallinnas toitusrahutused, miitingud, tööseisakud tehistes, tööliste delegatsioonid Tallinna linnavalitsusse ja toitusametisse. Igalpool maal peeti koosolekuid ja nõuti Saksa võimudelt Eesti Ajutise Valitsuse tunnustamist. Sündmused arenesid kiires tempos ning okupatsioonivõim ei suutnud siin enam takistusi teha. 9. novembril lahkus Saksa keiser troonilt. See sündmus andis lõpliku tõuke — Saksa sõjavägi muutus nii-öelda üleöö revolutsiooniliseks, ja ainuke mõtte oli temal — kuidas aga rutem koju peaseda. 11. novembril ilmuvad uuesti sulatud eesti ajalehed, Bürgerwehr kuulutatakse Eesti kaitseliiduks, milles ainult eesti soost liikmed võivad olla. Samal päeval avaldab Ajutine Valitsus manifesti, milles teadustatakse maavalitsemise võtmisest oma kätte.

Saksa sõjavägi laguneb kiiresti — sõdurid liiguvad tänavatel, müües riigivarandusi, terved väeosad sõidavad omavoliliselt minema. Nõnda laguneb okupatsioonivõim, sulab nagu kevadine lumi.

* * *

Kevadel, kui kindral Seckendorff käsu andis eesti sõjaväe likvideerimiseks, tundus selles kohalikkude sakslaste mõjutamist. Kohalik sakslus kartis nagu loomusunnil eesti sõjameest, ning nad ei julgenud oma hertsogtumi ehitust alata enne, kui eestlastelt piisid ära võetud. Seda oli oodata, ning eesti sõjaväe likvideerimise käsk ei tulnud selletõttu ootamatult.

Seda ette nähes algas Joh. Pitka kohe varsti peale okupatsioonivägede tulekut saksa seltskonnas omakaitse mõtte õhutamist. Seejuures katsus Pitka avalikkuse ees hoiduda igasugusest koostööst Eesti Ajutise Valitsuse liikmetega ja sõjaväega. Ta töötas välist täitsa isoleeritult, hoidudes igasugusest poliitikast. Hra Pitka kordas igal sündaal juhul sakslastele ainult üht põhimõtet: kaitsta igat kodanikku enamlaste korralageduse eest. Seda kardeti tõsiselt, ja nii anti Pitkale luba asutada kodanikkude kaitseks relvade varustatud selts. Uus omakaitse ühing sai nime „Bürgerwehr“ (kodanikkukaitse). Väljastpoolt kutsuti liikmeteks väljapaistvamaid kohalikke sakslasi, et seega kõrvaldada igasugust varju ja kahtlust. Eestlastest võeti vastu peale piinlikku järelekaalumist ainult täiesti ustavaid isikuid, kelledest oli teada, et nad end sakslaste ajutisest võidujoovastusest ei lase eksitada. Nõnda kogus „Bürgerwehri“ kätte alla eesti mehi, kelle peale vaadeti kui tõsise jõukoonduse peale. Nende ülesanne oli enese ümber koondada ustavaid isikuid ja ettevalmistusi teha puht eesti omakaitsele.

Kui eesti sõjaväed likvideeriti, oli see rakukene „Bürgerwehri“ siiski teatud reaalne sõjaline jõud, mis Eestile tagavaraks jäi. Likvideerimisel viidi salaja „Bürgerwehri“ ruumidesse hoiale ka mõni kuulipilduja.

Suve jooksul kutsuti „Bürgerwehri“ organisatsiooni ettevaatlikult laiendada, suuremaid õigusi saada ja teistes linnades ning maakondades osakondi avada. Augustikuul selgus, et keskriikide jõud on raugemas ning asuti pörandaal ettevaatlikult ka rahvuslist Eesti kaitseliitu organiseerima. Maakonnad ja linnad jaotati rajoonidesse, kus üksikuid ustavaid isikuid koguti. Selle salajase organisatsiooni etteotsa pidi astuma kindral Pödder. Organiseerimistöö muutus intensiivsemaks, kui teatavaks sai Saksamaa sisemine lagunemine. Balti sakslaste „kontakti“ otsimine eesti seltskonnategelastega andis veelgi hoogu julgemale tegutsemisele, samuti ka teatel, mis Venemaalt tulid. 4. nov. oli Tallinnas Eesti omakaitse tegelaste koosolek, millest ka kindral Pödder osa võttis. Koosolekul otsus-

tati viibimata asuda üleriiklisele Eesti kaitseleidiu asutamisele. Tegelased asusid tööle igatüki oma rajoonis. Poliitiline konjunktuur oli niivõrt juba muutunud, et sakslased üldiselt juba läbi sõrmede vaatasid omakaitse organiseerimise peale. Nende endine järjekindel politika oli kadunud. Palju olenes kohalistest võimakandjatest.

Nii ei saanud kapten Sild näiteks 5. ja 6. nov. Paides Eesti kaitseleidiu organiseerida, sest kohalik saksa ülemus oli kategooriliselt igasuguste relvadega varustatud organisatsioonide vastu. Kohalikul eesti seltskonnal enesel puudus aga tarviline julgus, tõendati, et sakslaste surve tõttu võimata on midagi ära teha.

7.—9. okt. viibis kapten Sild sama ülesandega Viljandis. Seal oli kolonel-leitnant J. Puskar II (pärastine 6 rügemendi ülem) juba teinud eeltdõid ja hulk inimesi (ligi 500) organiseerinud. Kohalik Saksa väeülemus oli vastutulelik ja jõudis kol. Puskariga teatud kokkuleppele. 8. nov. saadi Viljandi kaitseleidiu jaoks umbes 200 püssi.

Teistes linnades ja maal oli edu vähem. Kõige raskem oli aga seisukord Tartus, kus viibis Saksa Armees Oberkomando, mis ei sallinud enese kõrval ühtki muud võimu. See vastuseis Eesti organisatsioonile ongi üheks linna enamlaste kätte langmise põhjuseks.

Sündmused arenesid kiirelt. 11. nov. teatas Jaan Poska Eesti Ajutise Valitsuse volitusel, et Ajutine Valitsus jätkab okupatsioonivõimude poolt kevadel katkestatud tööd ja et lähemal päeval kõik ametasutused sakslastelt üle võetakse ning Maapäev kokku kutsutakse.

Järgmisel päeval teatas Tallinnas asuv kindral-komando ametlikult Eesti Ajutisele Valitsusele, et ta teda tunnustab.

11. novembri õhtul oli ka „Omakaitse“ koosolek, kus hra Pitka tunnistas „Omakaitse“ tegevuse lõpetatuks ja teatas, et astub tegevusse „Eesti kaitseleidiu“, mille liikmeks võivad olla ainult *coastlased* ja et kõik relvad ja muu „Omakaitse“ (Bürgerwehri) varandus läheb üle „Eesti kaitseleidiule“. Sakslased olid sunnitud kaitseleidiust eemale jääma.

* * *

Üldine olukord pakkus rahutut ja segast pilti. Ärevus oli suur. Keegi ei teadnud kuidas olud kujunevad. Kardeti enamlast. Saksa sõjavägi hakkas kiiresti lagunema. Taheti aga rutemini kodumaale sõita. Olgugi, et Saksamaa 11. novembril ainult sõjariistade rahu alla kirjutas, vaatasid kohalikud Saksa väeosad selle kui sõja lõpu peale ja nõudsid kiiremat demobiliseerimist ja kojusaatmist. See oli ka arusaadav. Saksa sõdurid olid kaua oma kodumaalt eemal, pealegi olid Baltimaadel enamasti tagavaraosad, mis koosnesid vanematest meestest, kes igatsust tundsid oma perekondade järele. Sõideti minema nii evakueerimisplaani järele kui ka omavoliliselt. Distsipliini ja käsitähtmist tunnustati ainult veel sel määral, kuipalju see kindlustas väeosale ärasõitu Saksamaale. Linna kodanik oli jätud enda hooleks. Okupatsiooniaegne politsei lagunes ega töötanud enam.

Kuid organiseerivale Eesti võimule katsuti teha takistusi, et materjaalseid varandusi võimalikult kauem oma käes hoida. Kohalikud sakslased katsusid mõjutada sõjaväes tekkinud sõdurite nõukogu — „Soldatenrat“i, et see nende politikale kaasa aitaks. „Soldatenrat“ ei soovinud aga sarnaste küsimustega enam teha tegemist, ta tahtis ainult kaitsta Saksa sõduri huviseid ja kiirendada sõjavägede ärasõitu. Teatud ringkonnale näis aga kasulik olevat rikkuda elanikkude ja Saksa sõjavägede vahetkorda. Levitati igasuguseid kuulujutte, mis ärevust pidid sünnitama. On selge, et nende kõmujuttude hallikaid tuleb otsida Eestile vaenulisest leerist. Taheti saa-

vatada seda, et Saksa väeosad end segaksid Eesti riigivõimu organiseerimisesse ega lubaks eestlasti relvadega varustada. Kihutustööle astus aga Ajutine Valitsus energiliselt vastu. Ajutine Valitsus ja Tallinna „Soldatenrat“ avaldasid teadaand, milles hoiatati sarnase kihutustöö eest, manitseti rahule ja teatati, et kihutustöö vastu tarvitusele võetakse kõige karmimad abinõud.

Kui tagurlisele sakslusele korda ei läinud konflikti tekitada, siis veeretati Eesti Ajutisele Valitsusele igasuguseid raskusi teele, mida põhjendati „strateegiliste nõuetega“. Nii hoiti Saksa võimude käes raudteed, telegraaf ja telefonid; Eesti kaitseleidiule ja teistele Eesti asutustele tehti raskusi raudtee tarvitamisel; vagunite saamine oli raskendatud, sõjaväerastuse saatmine teiste linnade ja maakondade kaitseleidiule ja eesti väeosadele oli peaaegu võimata. Kuna telegraaf ja telefon olid sakslaste käes, siis peeti ühendust rohkem raudtee telegraafi ja telefoni liinide kaudu, kus teenistused olid enamasti eestlased, kes enam-vähem olid vabad Saksa sõjaväe järelevalvest. Okupatsioonivõimud, kasutades olukorda, katsusid võimalikult palju väärtusi maalt välja vedada. Rong rongi järele veeres minema toiduaineid ja väärtuslisi metalle (Tallinna merekindluses oli neid ehituse ajal kaunis rohkesti. Vene evakueerimise ajal ei suudetud pea midagi ära viia).

Mida ei suudetud ära viia, jäeti valveta maha ilma Eesti Valitsusele üle andmata. Eriti hoolimatud olid sakslased laskemoona ja lõhkeainetega, milletõttu Tallinn oli suures hädaohus. Õnneks suuremaid plahvatusi ei olnud, välja arvatud juhus Kaarlikiriku surnuaia lähedal, kus võlvitud katus plahvatus tagajärjel õhku lendas. Õnn, et seal vähe laske-moona leidis, muidu oleks õnnetus kujunenud palju suuremaks.

Järelevalveta varandust varastati ja tassiti laiali. Saksa sõdurid ja ka ametnikud püüdsid enesele teenida „reisiraha“ ning müüsid varandusi. Eesti Ajutine Valitsus hoiatas kodanikke ostmast sarnastest allikatest, teatades, et need varandused on riigi omad ja et süüdlased võetakse vastutusele. Kuna aga järelevalve puudus, siis ei andnud hoiatus suuremaid tagajärgi.

Kuna Saksa sõjavägi ainult kojumineku peale mõttes, siis puudus ka riigi piiride järelevalve. Riigi piir oli igalpool lahti.

Puudus veel hädatarviline võimu aparaat. Ainuke organiseeritud võimu koondus oli neil päevil algav Eesti kaitseleidiu. Eesti kaitseleidiu peale pandi siis ka kõik kohustused, mis riigis harilikult sõjaväe ja administratiivvõimu kanda on. Kaitseleidiu pidi valvama riigi piire, linnas ja maal korda pidama, valvama kurjategijate-vangide ja riigivaranõude järele ning organiseerima puht sõjalist jõudu. Ülesanded kasvasid iga tunniga, organisatsioon ise oli aga veel nõrk, — liikmeid ja relvu oli vähe.

Alguses oli kaitseleidiu kavatsed vabatahtliku organisatsioonina. Tallinnas ja mujal astusid kaitseleidiu liigeteks enamasti ametitega seotud isikud ja see asjaolu tõmbas juba teatud piirid ette. Mõni tund, vahest ka mõni päev oli võimalik pühendada kaitseleidiu teenistusele, siis aga sundis elu ka oma ülalpidamise peale mõtlema. Isamaa nõudis sel saatuslikul silmapilgul aga kõrgilt suurt jõupingutust ja tegutsemist.

Et osaliselt sellest raskusest üle saada, otsustas Ajutine Valitsus kaitseleidiule ajutiselt päevarahasid maksta — 12 marka päevas. See pidi kestma senikaua kuni moodustatud võim, kes kaitseleidiu ülesanded oma peale võtab.

(Järgneb.)

Jooni sõjaväe kui psühholoogilise massi hingeelust.

R. Tomback.

Praegusajal pööratakse ikka rohkem ja rohkem tähelepanu nii üksiku indiviidi kui ka masside psühholoogia uurimisele sõjaväes. Siin omab psühholoogia uurimine erilise tähtsuse, sest ta kergendab juhtimist.

Alluva väeosa või alluvate vägede psühholoogilist seisukorral, igapäevases keeles — moraalist, oleneb lahingus edu.

Peale Ilmasõda ilmunud sõjaasjanduslike kirjanudused läbib punase joonena tähtsus, mis antakse moraale sõjaväes. Seejuures mõeldakse moraalil all mitmesuguseid sõjaväe omadusi, nagu: tahe võita, julgust, hirmu, meeoleolu langust jne.

Igapäevases elus ei tehta sagedasti vahet rahva massi ja psühholoogilise massi vahel. Arvatakse ekslikult, et mass on ikka mass. Lähenedes sellele küsimusele teaduslikult näeme, et vahe siiski on olemas. Oletame näiteks, et hulk rahvast on kogunud kokku mingisugusele isamaalisele koosolekule. See rahvahulk või rahvamass seni kuni ta pole sattunud kõrvaliste psühholoogiliste mõjude alla, ei kujuta enesest veel sugugi psühholoogilist massi. Oletame aga nüüd, et keegi silmapaistev tegelane pidas süütava isamaalise kõne, kus ta rahva vabadusvõitlust tabavalt meelde tuletas. Meie näeme, et rahvahulga meeoleolu on muutunud, mõnel on isegi pisarad silmis. Mis on siis sündinud? Uurides seda nähtust psühholoogiliselt, näeme et üksik indiviid oma iseloomu omadustega, harjumustega ja idudega on kadunud, ruumi andes kollektiivile ja tema eluavaldustele, moodustades midagi sarnanevat kollektiivsele hingele. Selle kollektiivi eluavaldused on omandanud teatud ühise suuna vastavalt väljaspoolt saadud tõukele.

Dr. Bon nimetab välise mõju läbi tekkinud kollektiivi organiseeritud ehk psühholoogiliseks massiks.

Suurem osa psühholoogilise massi iseloomujooni on sarnased eraldi seisva indiviidi iseloomu joontele, kuid on olemas ka terve rida sarnaseid iseloomujooni, mis omased ainult psühholoogilisele massile. Kuivõrt sarnased või erinevad individidid ka ei oleks oma aadete, iseloomu, hariduse ja ameti järgi, omavad nad siiski kollektiivse hinge niipea, kui nad moodustavad psühholoogilise massi. See hing sunnib neid mõtlema, tundma ja tegutsema hoopis vastupidiselt sellele, kuidas nad oleksid mõelnud, tundnud või tegutsenud siis, kui iga indiviid oleks seisnud eraldi.

See indiviidide ühtesulavus teeb meile arusaadavaks, miks massid ei suuda korda saata midagi sarnast, mis nõuab arenenud intelligentsust. Dr. Bon ütleb: „Arenenuist, kuid mitmesugustel erialadel tegutsdavatest isikutest koosneval koosolekul vastuvõetud üldtähtsusega otsused erinevad väga vähe otsustest, mis sama küsimuse kohta vastu võetud koosolekul, mis koosnes mittearenenud isikutest“ (Dr. G. Bon. „La psychologie des foules“).

Nagu juba tähendasin, mitmesugused asjaolud toovad esile psühholoogiliste masside juures erilised iseloomuomadused, milledest siin ruumi puudusel võtan ainult mõned arutlusele.

Üksik indiviid psühholoogilises massis, olles ainult massi arvulise rohkuse mõju all, omab nägemata võimsuse tunde, mis talle võimaldab anduda oma instinktidele. Ta andub viimastele seda parema meelega, sest mass on anonüümne ega kannu järelikult mingisugust vastutust oma tegude eest. Indiviidid kaotavad oma vastutustunde täielikult.

Järgmise iseloomustava nähtusena psühholoogilise massi juures osutub mõtete ja tegude külgehakkavus. See nähtus on küll tähelepanuväärne, kuid senini veel seletamata teaduslikult. Massis on iga tunne ja tegu külgehakkav, nii et indiviid õige hõlpsasti oma

isiklised huvid ohverdab üldsuse kasuks. Käesolev fenomenaalne nähtus on täieline vastand inimese iseloomule. Üksikult saab indiviid sellega vaevalt karda.

Lõpuks kõige tähtsamana nähtusena osutub vastuvõtlikkuse välistele mõjudele. Et aru saada sellest inimühikust avaldusest, tuleb vaadelda lähemalt uuemaid tähelepanekuid üldpsühholoogia alal.

Meile, sõjaväelastele, on viimane nähtus erilise tähtsusega. Tuleb ju meil pea igapäev kokku puutuda hulkadega, ülematel tuleb alluvate peale mõjuda, neid painutada oma tahte alla jne. Sellepärast pühendame selle nähtuse uurimisele veidi rohkem ruumi.

Tänapäev on meil teada, et iga indiviid võib asetada sarnasesse seisukorda, et kaotades oma isiku, ta pimedast peast alistub operaatori mõjutamisele ja saadab korda tegusid, mis vastupidised tema iseloomule ja harjumustele. Samuti tõendavad tähelepanekud, et indiviid, olles psühholoogilise massi osakesena mõtete ja tegude külgehakkavuse või mõnel muul seni seletamata põhjusel, satub erilisse psühholoogilisse seisukorda, mis lähedane hüpnotiseeritud indiviidi omale. Viimase peajuhi tegevus on kui paraliseeritud. Indiviid muutub hüpnotiseerija tahte orjaks. Kõik tema mõtted on sunnitud ja, võib öelda, kindlaks määratud hüpnotiseerija tahtega.

Umbes sarnane on indiviidi seisukord psühholoogilises massis.

Olles nüüd tutvunenud psühholoogilise massi ja teda moodustavate indiviidide iseloomu peajoonetega, võime öelda, et ka sõjavägi on organiseeritud või psühholoogiline mass (Général Daudignac „Les réalités du combat“), mis mõjutatav sõjaväe juhtidest.

Meie ülesanne rahualal on ette valmistada sõdureid nii, et nad sõjakorral vabavastalt kaitseksid vaenlasele ja teda hävitaksid või kaitsekorral ennem ennast hävitada laseksid, kui nihkusid kohalt.

Sõjaväejuhid peavad oskama seega mõjutada alluvaid, peavad suutma oma alluvate sisemises elus tekitada psühholoogilist murrangut. Isikut, kes väljaspool sõjaväeteenistust oma iseloomu tõttu vast isegi kärbele haiget poleks suutnud teha, tuleb nüüd hingeliselt niivõrt murda, et ta omandaks teised aated, teise mõttekäigu, alluks juhi tahtele, ohverdaks isiklikud huvid üldsuse kasuks ja ühte sulaks selle uue perega, mida kutsume sõjaväeks. Loomulikult osutub see ülesanne sõjaväe juhtidele õige raskena. Ei maksa sellepärast enesele luua pettepilli sellest, mida igakord mitte võimalik teostada pole. Kindral Freytag-Loringhoven („La puissance de la personnalité à la guerre“) väidab: „Võimata on nõuda, et rahuaegne kasvatus annaks meile ainult kangelasi, kuid kõva distsipliini ja individuaalse ettevalmistuse juures võime jõuda niikaugele, et sõdur lahingu rasketel momentidel ära ei unustaks seda, mis talle õpetatud rahualal“.

Meie peame siin siiski märkima, et rahva üldhariduslike tasapinna tõusuga avaneb juhtidel võimalus hädakorral leida oma alluvate keskelt häid abilisi. Üldiselt, praeguse lühikese sõjaväeteenistuse juures on muidugi võimata kodanikule külge pookida kõiki sõdurile tarvilikke omadusi. Kuid üks, mis kindel on, meie peame alalise kordamise meetodiga sõdurkonna läbi imbutama vihatundega nende vastu, kes meie riigi iseseisvust ja kodumaa hääd käekäiku püüavad hävitada. Samal ajal aga kasvutama ja arendama sõdurkonnas armastust oma kalli kodumaa ja lugupidamist oma juhtide vastu. Ohviteril-juhil on kerge läbi viia seda, kui ta valdab juhile tarvisminevaid omadusi, sest „inimass“ paindub loomusunnil oma juhi autoriteedi alla.

Inimass on kui kari, mis tegutseda ei suuda ilma juhita (Dr. G. Bon. „La psychologie des foules“). Üldiselt mõjub juht mitte oma vaimlise arenemisega, mitte oma intelligentsiga, vaid oma teguvõimega. Teisest küljest näeme aga sõjaväes, et mida kõrgemale tõuseme mööda hierarhia redelit, seda rohkem peab teguvõime kooskõlastama külma mõistusega. Kõrgem juht praeguses sõjas oma isiklise eeskujuga ei suuda midagi korda saata, seda enam peab ta aga oskama alal hoida oma prestiiži ja autoriteeti. Viimased kaks on üldiselt tähtsamad juhi omadused. Dr. Bon ütleb: „Juba ainuüksi sellelõttu, et indiviidil on teatud seisukoht seltskonnas, on teatud varandus, on varustatud aumimedega, omab ta teiste silmis prestiiži, vaatamata isegi sellele, et ta isiku väärtus seejuures on null.“ Sõjaväes on juhil palju loomulikke omadusi oma prestiiži tõstmiseks ja alalhoidmiseks. Nii näiteks Napoleon oma kuulsuse haripunktil omas määratu prestiiži ainuüksi oma võimu tõttu.

Huvitava loo Napoleoni prestiižist jutustab Taine: „Kindral Vandanne, kes kuulus oli oma hulljulguse kui ka tooruse poolest, ütles 1815. a. Tuillerie lossi trepist üles minnes marssal d'Ornanole: „See kuradi mees avaldab minu peale kuulamatut mõju. Mina, kes ei karda ei Jumalat ega kuradit, olen valmis värisema tema ees kui laps. Tema võiks mind sundida minna tulle, läbi pugema nõelasilmast.“

Sarnane on Napoleoni prestiiži mõju.

Ka meil ei puudu isegi nooremate juhtide keskel mehi, kellel on olemas õige prestiiž, kuid sellest teinekord.

Mida mõeldakse siis öieti prestiiži all?

Prestiiž sisaldab eneses kaht teineteisega õige lähedalt seotud tundemärki, s. o. imestust ja kartust. Viimane võib ka puududa. Aleksander Suur, Caesar, Hannibal jne., keda meil praegu karta ei tarvitse, omavad siiski meie silmis suure prestiiži.

Kokkuvõttes näeme, et prestiiž on olemas peaaugjalikul materjalsetest tingimustest.

Selle vastu autoriteet on tunne, mis tekib peaaugjalikul vaimse üfioleku tõttu. Seega on seletatavad üteldused nagu: autoriteetne seletus, tema on selles küsimuses autoriteet jne.

Et juhtida massi, on tarvis tema peale mõjuda, ja kiirelt. Mõjutamine koosneb: eeskujust, kiinnitamisest, liialdamisest ja kordamisest.

Mass on tundelik mitte arutlustele, vaid äritustele. Et äritada sõjaväelist massi, on tarvis, et käsk oleks selge, mõjuv ja vastaks käsusaajate meeolule. Egiptuses Napoleon ütles oma sõduritele: „40 aastasad a imetlevad teid nende püramiidide tippudele.“

Sõduritele see lause iseenesest midagi suuremat ei ütelnud, kuid toon ja hää, millega see lause öeldi, täitsid sõdurid vaimustusega.

Üldiselt kergeneb sõjaväe juhtimine siis, kui väed on koondatud. Kindral Daudignac oma teoses „Les realités du combat“ ütleb: „Relvades massi juhtimine on võimalik siis, kui ta on koondatud.“

Nii näiteks puhkusvalve on tarvilik seks. et vaenlase pealetungil juhil aega oleks oma väeosa koondamiseks. On väeosa koondatud, võib juht temaga teha, mis soovib.

Lahingus olev väeosa on vähem alluv sarnastele psühholoogilistele nähtustele kui paanika jne., sest lahingus kestvus on väeosa ikkagi oma juhi mõju all.

Sellega on ka seletatav, miks meie sunnitud oleme mitte vastuvõetavaks tunnustama üht või teist sõjaväe organisatsiooni. Võtame näiteks kõige vähema jalaväeüksuse — jao — ühes või teises riigis, siis näeme, et üldine pütud on anda talle sarnane organisatsioon, mis võimaldaks juhile juhtida jagu lahingu kestvusel, s. o. hoida jao meeskond oma tahte ja mõju vallas.

Sõjaväe organisatsioon peab kaasa aitama mõtete alistamisele sõjaväes.

Sõjavägi on üksainus pere, kus maksmas ajalooliselt välja kujunenud traditsioonid ja kus maksma on pandud rahva iseloomule vastav sisekord. See kord vastab rahva ideoloogiale, kuid ta on ka võimsaks abinõuks juhi käes sõjaväkke kutsutud kodanikkude psüühilises ettevalmistuses.

Juhtidest ripub ära oskus arendada nende kätesse usaldatud rahvamassis sõjaväelist vaimu. Sõjaväeline vaim on see, mis hoiab rahva värskena ja eluvõimelisena, mis rahva hingest välja tõrjub tungi muretu elule ja ükskõiksuse.

Lennuõnnetused Soomes.

Paar haruldast maandumsit.

Loeme tihti rasketest lennuõnnetustest Soomes. Vaevalt hakkab üks neist ununema, kui juba tuleb teade uuest. Kord kaob Soome lennuk kolme lenduriga Alpides, kord põrkavad lennukid vastamisi ja kukuvad rusudena alla, või tekib lennukis pommide plahvatus. Siis veel väiksemad õnnetusi, lihtsaid mahakukkumisi, hädamaandumisi, kogemata pommide allakukkumisi Helsingi linna j.n.e.

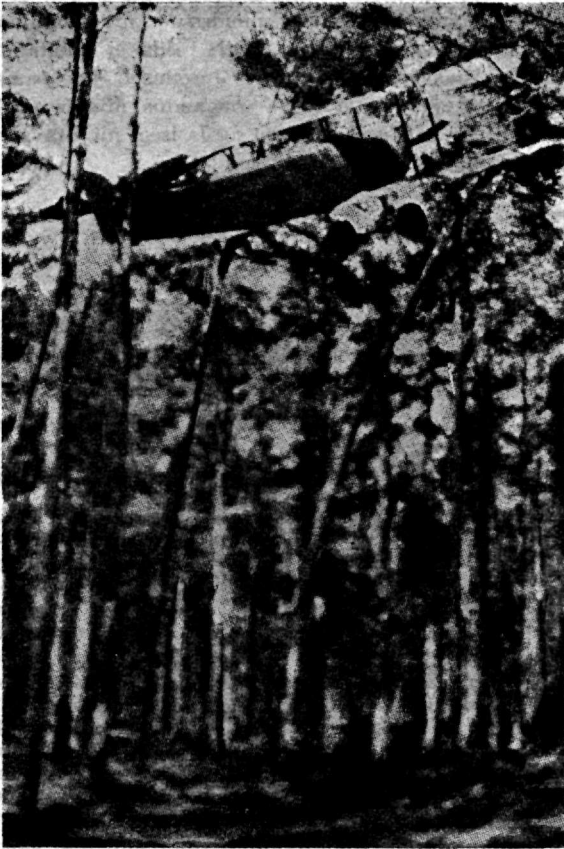
Kõigist neist sõnumetest jääb mulje, nagu soomlastel lennuasjanduses sugugi „ei veaks“. Keegi on seletanud, nagu oleks soomlased lenduriteks liig hulljulged... Ei ole aga arvesse võetud seda intensiivsust, millega Soomes lennuasjandust harrastatakse. Siin sellekohta mõned andmed.

Terve oma olemasolu kestel — 1919 aastast kuni käesoleva alguni — on Soome sõjaväe lennukid lennanud umbes 3,940,000 km, — seega siis umbes 100 korda ümber maakera, ekvaatori kohalt võetuna. Läänud aastal lennati 1,270,000 km, — umbes $\frac{1}{3}$ kogu 8 aasta lennukilomeetritest. Viimasest arvust

ligi poole lendasid Santahamina lennukooli õpetajad ja õpilased. Üldse tehti l. a. 25,000 lendu, milledest suurim osa lühikesi õppelendusi.

Lendurite õpetamine Soome lennuväes on väga põhjalik. Nõudmisi lendurõpilastelt suurendatakse alatasa. Lennukoolidega ühenduses töötab lendurõpilaste vaimliste omaduste uurimiseks erilise psühholoogilise asutus. Seal selgitatakse psühholoogiliste ja füüsiliste katsete abil, kas isik lenduriks kohane või mitte. Lennuõpetajatele on erilised kordamiskursused nende hoidmiseks ajakõrgusel. Kõik see kokkuvõttes ongi mõjunud niivõrra, et 1925 ja 1926 aastatel juhtus õppelendudel ainult üks õnnetus, mis surmaga lõppes, kuigi lennuõpilaste arv on suuresti kasvanud.

Mis puutub õnnetustesse üldse, siis tuli neid Soomes esimestel aastatel kannis tihti ette — üks surmalend iga 12 — 58.000 lennukilomeetri kohta. 1922 a. lennati iga surmalennu kohta 260.000 km, 1925 a. 250.000 km ja möödunud aastal — üks surmalend iga 150.000 lennukilomeetri kohta. Võrdlusena olgu

Leitn. Hanneliuse lennuk 18 mtr kõrgusel puude latvades.

õeldud, et Ameerika Ühisriikide eralendudel tuleb 1919 — 22 aastatel üks surmalend iga 220,000 lennukilomeetri kohta, mis näitab et asi Soomes siiski nii halb pole.

Käesoleva aasta algus ja eelmise lõpp on aga Soome lenn väele olnud väga õnnelikud. Lennuõnnetusi inimohvritega on olnud Sordovalas, Viiburis, Haminas ja Kotka saarestikus. Raskem neist oli kokkupõrge kahe lennuki vahel Sordovalas, kus mõlemad lennukid purunesid ja 4 meest surma sai ning hiljutine pommituslennuki plahvatus Viiburi lähedal, kus lennuk pilbasteks purunes ja 2 lennukilast surma sai.

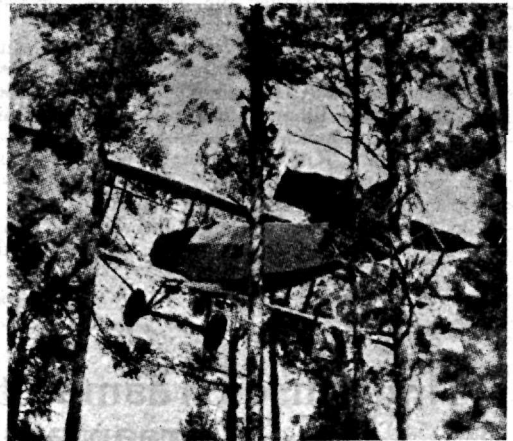
Briti major R. M. Fields, üks paremaid Inglise lendureid Ilmasõjas, kes juba 2 aastat uurinud Soome lennuasjandust, tõendab, et hoolimata sagedastest lennuõnnetustest, seisab Soome lennuasjandus siiski kõrgemal kui mõne teise riigi oma. Õnnetuste

põhjuseks olevat enamasti udu, lumi, tormid ja muud ilmastikuolud, harvemini puudused lennukites, oskamatuse juhtimises j.n.e.

Et õnnetustega vahest ka õnn kaasas on, selle tõenduseks Soome lennukooli juhataja leitnant Hanneliuse huvitav hädamaandumine Santahamina saarel Suomenlinna kindluse rajoonis. Selle kohta kirjutab ltn. Hannelius „Aero” toimetajale:

„...Siis veel paar sõna juurelisatud piltide kohta. Nagu toimetaja vast ehk mäletab, juhtus nende ridade kirjutajale 13. mail 1920 aastal*) väike lennu-äpardus. See oli umbes kell 7 paiku õhtul. Tol korral tulid alla Santahamina lennuplatsi servale nii miivurises. Õnneks möödusid tagajärjed peale mõnenädas list viibimist haigemajas.

1925 aastal — jällegi 13. mail! — startisin kell 19.55 õhtul. Tahtsin proovida üht remonteeritud „Caudron” õppelennukit. Lahkumine Santahamina lennuväljalt juhtus seekord järgmiselt: jõudes maapinnalt umbes 50 meetri kõrgusele, jäi mootor seisma. Nüüd tuli mul $\frac{1}{10}$ sekundis otsustada, kas laskuda lennuplatsile tagasi või maanduda eesolevasse metsa. Tegin, nagu piltidest selgub, viimaks tähendatud otsuse ja olen lõpuosa oma eluajast rahul selle otsusega. Maandumine võimalikult vähesel kiirusega õnnestus

„...Istusin puude latvades pool tundi ja mõtlesin kuidas alla saad...“

paremini kui julgesin loota. Jäin nimelt oma masinaga puude latvadesse, umbes 18 mtr kõrgusele maapinnast rippuma ja — täiesti ilma vigadeta. Ainult lennuki tiivad purunesid. Istusin puude latvades pool tundi ja mõtlesin kuidas alla saada. Terve Santahamina garnison jõudis vahepeal puude juurde imetlema lindu, mis ülal kinni jäänud. Et isegi tuletõrje-komando redelid, mis kohale toodi, nii kõrgele ei ulatunud, siis otsustasin, juhtub mis juhtub, ronida ettevaatlikult lennuki poolpurunenud tiivale ja siis laskuda mööda puud alla. Kõik õnnestus hästi ja pääsin ka seekord ainult ehmatusena...“

*) Autori harvendus siin ja allpool.

Heinalised imetlemas haruldast „nõidumasinat“.

Peale haruldaset „õnnestanud õnnetuse”, on selles, nagu ltn. H. kirjast selgub, veel üks kurioosum: ta mõlemate õnnetuste vahe oli täpselt, isegi tunnipeal, 5 aastat ja — mõlemad õnnetused juhtusid 13. kuupäeval ja samas kohas.

Leitnant Hanneliuse puudesse „maandumine” nõudis kõigepealt külma verd; seda ei puudunud ka ta kaasvõitlejal leitnant Juseliusel, kes samal aastal veelennukiga maandus niidule poole kilomeetri kaugusele järvest. Ja isegi nii osavasti, et lennuk vähematki viga ei saanud. A. V.

Keelelisi märkusi.

Rida meie sõjaväe oskussõnu on omandanud vale kujus kodanikuõiguse, või jälle on kuhjatud hulk mõisteid ühele sõnale, mille tagajärjel väljendusviis kujuneb ebaselgeks ja vähetäpseks. Toome selleks paar näidet. Sagedasti tarvitame sõna „hinnang”, näit. olukorra hinnang j. n. e. Kas sõna hinnang väljendab aga täiesti selle mõiste, mida siin soovime?

„Hinnang” on suffiks -ng abil tuletatud sõna. Suffiks tuletab sõnu verbidest. Ta rõhutab tegevuse akti, tegevuse protsessi ennast, mitte aga selle resultaati, näit.: tralling, sööming j. n. e. Ja kuigi ta mõnes sõnas annab resultaadi varjundi, näit. looming, siis siingi ta rõhutab rohkem loomise protsessi kui selle resultaati. Seepärast võime tarvitada selle suffiksi abil tuletatud sõnu sääli, kus kriipsutame alla tegevuse akti.

Kui ütleme „olukorra hinnang”, siis sellega ei taha me sugugi rõhutada selle hindamise protsessi, vaid — tulemust, resultaati.

Seepärast ei või me tarvitada käesoleval juhul -ng suffiksit. Meil pole ka erilist vajadust otsida siin tuletatud sõnu. „Hinnangu” asemele tarvitame „hinne”, mis palju lühem, ilusam ja loogiliselt õige.

Seega siis: olukorra hinne, mitte hinnang.

Teine näide. Kui väed asuvad kuhugi rajooni päevaks või mitmeks puhkusele, siis nimetame selle seisukorra puhkuseks. Kui väed rännakul peatuvad 1 — 2-ks tunniks, siis nimetame selle suureks puhkuseks. Me kirjutame rännakkäsus: „Suur puhkus

N-N joonel”. Ku nüüd sisuliselt vaatame seda väljendusviisi lähemalt ja kui meil enestel need mõisted küllalt selged ei oleks, siis peaksime küll arvama, et kui puhkus kestab päeva-kaks, siis suur puhkus peaks vältama nädalaid, ega tulekski sellele, et sisuliselt „suur puhkus”, võetud aja mõttes, on ainult väike osa puhkusest.

Et lõpetada seda pahurpidi pööratud väljendusviisi, selleks vaja fikseerida senini tarvitatud „suur” — ja „väike puhkus” erisõnaga. Mis teistes keeltes tähendatakse „Halt”, „la halte”, „привал”, on sisuliselt ikka natuke vähem kui see, mida puhkuse all mõistame, mispärast seda kunagi ei või nimetada „suureks puhkuseks”.

Õigekeelsuse sõnaraamat tarvitab puhkuse mõistet väljenduva põhisõnana „puhe” (Ruhe, Rast, Halt), omastav — puhke. Võiksime võtta tarvitusele selle sõna „Halt”, „привал” mõttes ja tarvitaksime ainult sääli, kus senini rännakul tarvitaksime „suur puhkus”, näit.: puhe N-N. joonel; rüügl. andis puhkel järgmised korraldused j. n. e.

Et vajadust poleks tarvitada suur ja väike puhe (большой, малый привал), siis nimetame 10 minutilise puhe lihtsalt peatuseks.

Nõnda saaksime: „puhkus”, „suur puhkus”, „väike puhkus”, asemele: „puhkus”, „puhe”, „peatus”, mis tarvitamiseks lühemad, ilusamad ja millel puudub sisemine vastuolu. K-mp.

Tingimused raamatute tellimisel Kindralstaabi raamatukogu kaudu.

Et sõja- ja üldkirjanduse soetamist meie kaitsevæle panna kindlamale alusele ja selle tellimist nii väeosadele kui üksikutele ohvitseridele ja kõigile kirjanduse tarvitajaile teha võimalikult hõlpsamaks, Kindralstaabi raamatukogu on sõlminud lepingu kohalikkude suuremate raamatukauplustega, millised on kohustatud soetama kodu- kui ka välismaail ilmunud kirjandust teatud hinnalise soodustusega ja seda tegema korralikult ning täpselt.

Väeosad ja kaitsevæelased, kes soovivad omale muretseda raamatuid, saatku oma tellimised Kindralstaabi raamatukoguhoidjale. Tellitavate raamatute nimestikud tulevad kokku seada järgmiselt:

1. Välismaa kirjandus keelte järgi erilehtedel. Sellega välditakse ümberkirjutamine

ja tellimiselehed on võimalik saata edasi otsekohe tellimise täitjale. Tellimise nimestikus tähendada: teose autor, päalkiri, jagu, trükk, kirjastajad, kirjastuskoht, ilmumise aasta ja, kui võimalik, teose hind.

2. Eestikeelsete raamatute tellimisel — mittesõja- ja sõjakirjandus tellida erilehel. Tellimise nimestikus tähendada: autor, päalkiri, jagu, trükk ja ilmumise aasta.

Tellimise nimekirjad saata kahes eksemplaris, milledest üks saadetakse tellimist täitvale ärile, kuna teine jääb Kindralstaabi raamatukogusse tellimise kontroleerimiseks.

Tellimiselehel ära tähendada, kas saadeti saata ristpaela all või harilikus korras. Esimisel juhul saadeti läheb 3—5 % võrra kallimaks.

Uleriiklised kaitseväe suusavõistlused.

I diviisi õppekompanii meeskond. Tuli k.-klp. jao salkjooksus 2. kohale.

Seisavad vasakult paremale: 1) leitn. Osvald Rosenthal, 2) n.-allohv. Madis Ots, 3) rms Aleksander Kask, 4) rms Ulrich Luugenberg, 5) rms Aleksander Voolmann, 6) rms Reinhold Perk, 7) rms Johannes Taaberland, 8) rms Johannes Praks.

Kui tellimise nimestikud on varustatud kõigi eeltoodud andmetega, täidetakse tellimised täpselt ja kiirelt.

Tellitud raamatud saadab vahelttalitaja äri, kellele ka arve tuleb tasuda.

* * *

Raamatukogu-asjanduse

üle toob kõiksugu informatsiooni ja artikleid vabahariduse, karskuse ja tüttervishoiu nädalaleht „Külvaja“, milline on ühtlasi Eesti raamatukoguhoidjate ühingu häälekandja.

Kuna ajakiri „Külvaja“ on ainuke omasarnane Eestis ja suure intensiivsusega teenib raamatukogude

huvisid, peaksid sõjaväe-raamatukogude juhatajad ning asjaosalised selle ajakirjaga tutvuma.

Seni on „Külvajas“ raamatukogu-asjanduse kohta ilmunud järgmised artiklid: „Raamat ja elu“ — nr. 1, „Raamatukogud rahvahariduse tegurina“ — nr. 3, „Rahvaraamatukogude arengust Taanis“ — nr. 5, „Kogu mõtteid raamatutest ja lugemisest“ — nr. 6, „Raamatute muretsemisest ja raamatukogu-hoidjast“ — nr. 7 ja „Parlamendi raamatukogud ja meie Riigiraamatukogu“ — nr. 9. Pääle loetletute hulk peenemat materjali — kroonika, päevaküsimused j. n. e.

Toimetus ja talitus Tartus — Jakobi tän. 8; abitoimetus ja talitus Tallinnas — Rataskaevu 22., ilmub üks kord nädalas. Maksab 200 marka aastas.

Sõjakirjandust.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 29. — 4. veebr. 1927.

„Mis pakub viimane võimlemise eeskiri?*) uudist?“

Uus eeskiri tegevat sõjaväes sunduslikuks peamiselt sarnased kehaharjutused, mis kasulikud lahingus, eriti mis teevad sõduri osavaks ja tugevaks

*) Ausbildungsvorschrift für Leibesübungen des Reichsheeres und der Reichsmarine“ 1927. a. väljaanne.

lähedamaa võitluses. Mereväes nõutakse oskust ja treeningut ujumises.

Peale kehalise kasvatuses sundusliku osa võib iga sõjaväelane valida temale meeldiva spordi-ala ja harrastada seda ala instruktorite juhatusel.

Eeskirja väljatöötamisel on peetud kontakti Saksa turniseltside ja spordiühingutega. Eeskiri on 1/3 võrra lühem endisest (1920 a.). Võimlemise ja spordi abinõude kirjeldusele, hoiule, kasutamisele ja spordiplatside korraldusele olevat pühendatud eeskirjas eriosa; sarnane väga tarvilik osa olevat eelmistel eeskirjadel puudunud.

„Tšehoslovakkia sõjapolitiline ülevaade“ on järg (II osa) „Mil. Wochenblatt“ nr. 28. „Luure ja Side“ autor käsitleb mõlemad ajalooliselt ja teeb oletusi tuleviku kohta, arvestades lennuväelt neil aladel toodud uudsustega.

„Kolmesugune võitlusviis.“ Autor võtab sõna „M.W.“ nr. 17. Ilmunud artikli „Mõtteid suur-tükiväe tulevikust“ kohta, milles olevat eelistatud tanki ja lahingulennukit kahurile. Leiab, et ka tuleviku lahingus jääb otsustav sõna kahurile.

Taktikalisi ülesandeid.

Välismaade maa- ja mereväest.

Sõjakirjandust.

K.

*

„Eesti Vabadussõda“, kokku seadnud Karl Kesä samanimelise V. Thomsoni valguspildi-seeria selgituseks. 47 lhk., Vold. Thomsoni kirjastus Tartus, 1926. a.

Sisu: Eellugu. Eesti Vabadussõja juhid. Eesti Vabariigi sünn ja rahvusliku sõjaväe loomine. Sõja algus ja enamliste vägede tungimine Eestisse. Eesti vabastamine punaväest. Punavägi Eestit uuesti vallutamast. Võitlused sõjategevuse üleviimiseks

Vene pinnale. Põhja-Läti vabastamine ja sõda Landeswehriaga. Vahekord Vene Loode-armeega ja viimase kokkuvarisemine. Armeed viimne Petrograadi operatsioon. Otsustavad võitlused Narva all. Rahu. 1. detsember 1924. a.

See Eesti Vabadussõja kirjeldus ei pretendeeri mitte mingi iseseisva töö nimele, vaid kujutab endast olevate trükitud allikate põhjal kokku seatud lühikesed ülevaated, mille aluseks on võetud kindral J. Sootsa kirjutus „Eesti Vabadussõda 1918.-20.“, mida ülesandele vastavalt täiendatud andmetega teistest Eesti Vabariigi sünnilugu ja Vabadussõda käsitlevatest raamatutest. Vabadussõja valguspildi-seeria kokkuseadmisel on kasutatud eeskätt Eesti Vabadussõja Muuseumi kogusid.

See väike 47 lhk. raamat on kokkuvõtlik, kuid siiski on tas puudutatud paljusid tähtsaid üksikasju.

Olgu siinkohal tähendatud, et päevapiltnik V. Thomsoni valguspildi-seeria koosneb 136-est hästi valitud ja valmistatud pildist, mis annavad kujuka ülevaate meie vabadusheitluse käigust. Pilte saab näidata epidiaskoobiga. Pildiseeria on võrdlemisi odav — umbes 11 tuhat marka. Oleks soovitatav, kui vähemalt iga garnison muretseks ühe sarnase seeria. E. Ms.

Uusi raamatuid Kindralstaabi raamatukogus.

Шукевич, И. Ночные бои. Москва, 1926. — Изд. „Военный Вестник“. 154 lhk. joonist.

Петров, М. Подготовка России к мировой войне на море. Москва, 1926. — Госуд. Военн. Издат. 260 lhk., 10 skeemi ja 2 kaarti tekstis.

Деникинъ, А., генераль. Очерки Русской Смуты. Томъ 5-тый. Вооруженная сила юга России. Берлинъ, 1926. — Изд. „Мѣдный Всадникъ“. 367 lhk., 13 skeemi, 21 joop.

Шапошников, Б. Мозг армии. Книга 1-ая. Москва, 1927. — Изд. „Военный Вестник“. 158 lhk.

Бѣлое Дѣло. Лѣтопись бѣлой борьбы. I. Материалы, собр. и разраб. бар. П. Н. Врангелемъ, герцог. Г. Н. Лейхтенбергскимъ и свѣтл. княземъ А. П. Ливенкомъ подъ ред. А. А. фонъ-Лампе. Берлинъ, изд. „Мѣдный Всадникъ“. 205 lhk.

Miquel, lieutenant-colon. breveté. Enseignements stratégiques et Tactiques de la Guerre de 1914—1918. Paris, Edit. Charl.-Lavauzelle. 1926. 360 lhk.

Бильманъ, А. Новая Латвия. Очерки. Tekkimise ajalugu. Riiklik ja seltskondlik konstruktsioon. Majandusline olukord. Kuurordid. Riga, изд. В. Романовскаго, 1926. 202 lhk. + 1 kaart.

Шавровъ, А. В. Бронепѣзда. Значение, вооружение, организация и тактика бронепѣздовъ. Бѣлградъ, 1927. 88 lhk. + 10 skeemi.

Головинъ, Н. Н., генераль. Изъ истории кампаній 1914 года на русскомъ фронтѣ. Начало войны и операции въ Вост. Пруссии. Прага, изд. Пламя 1926. 436 lhk. + 14 skeemi.

Андогский, А. К., проф. Пути к разрешению Тихоокеанской проблемы. Means of solving the problems of the Pacific Ocean. Harbin, 1926. 106 lhk.

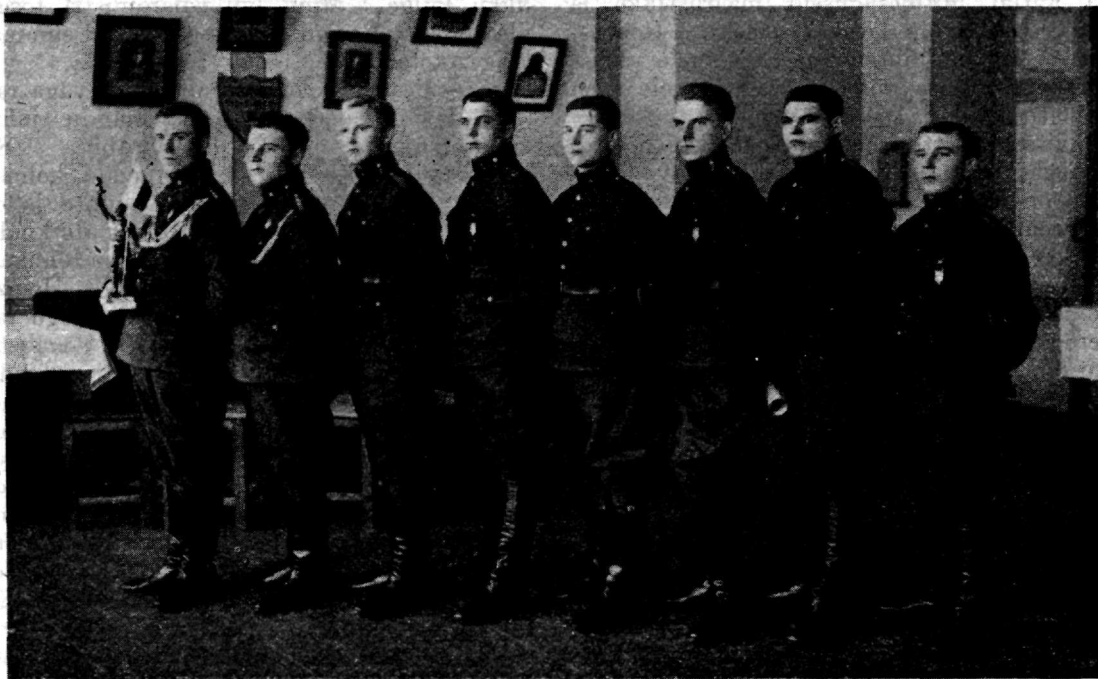
Uleriiklised kaitseväge suusavõistlused.

5×3 km lendposti jooksu võitja.

Sõjakooli meeskonna koosseis:

port. veltv. A. Veborn,
n. p. kdt V. Palosson,
n. p. kdt O. Mõttus,
kdt Russman,
kdt Kiljak I.

Üleriiklised kaitseväge suusavõistlused.

10 km k.-klp. ja suusavõistluse võitja Sõjakooli meeskond.

Koosseis: port. veltv. Arthur Veborn, v. p. kdt E. Kurs, kdt Russman, n. p. kdt V. Palosson, kdt Käljak, n. p. kdt O. Mõttus, kdt O. Iila, kdt R. Alev.

Ametlikud teated.

Sõjaministri käsukiri

Nr. 59.

Tallinnas, 5. märtsil 1927 a.

16. detsembril 1924 a. kinnitas mind Riigikogu Vabariigi sõjaministriks, missuguse ametiga seotud kohuseid täitsin senini, s. o. ligi 2¼ a. kestvusel.

Ametisse astusin otsekohe pärast 1. detsembri sündmusi, mis kogu meie riigi elu teatud määral vapustasid. Samal ajal tõid need sündmused ilmsiks mitmed puudused meie riigikaitse organisatsioonis. Möödunud 2¼ a. olid pühendatud selleks, et neid puudusi kõrvaldada ja ühes revideerida kõiki kaitseväge sisemisesse ellu ja organisatsiooni ning väljaõppesse puutuvaid küsimusi; samuti revideerida küsimusi, mis seotud kaitseväge relvastuse ja varustusega.

Riigikaitse üldises organisatsioonis on möödunud ajal ellu kutsutud ja kindlaks ülemaa-liseks kodanikkude enesekaitse organiks välja kujunenud meie kaitseväe arvririkas pere. Tänu sügavale kohusetundele ja isamaa-armastusele, mis valitsemas rahva laiemates kihtides,

on kaitseväe organiseerimine arenenud äärmiselt hoogsalt ja sõjaministrile oli meeldivaks ülesandeks seda ühiskondlikku nähtust ja tungi juhtida kõige otstarbekohasematesse raamidesse. Samal ajal on püütud kaitseväele sõjaministeeriumi ja kogu kaitseväge poolt võimalust mööda vastu tulla ning luua kõige lähem kontakt kaitseväe ja kaitseväge vahel. Kaitseväelased ja kaitseväge on sagedasti viibinud ühistel õppustel ja manöövritel, töötades käsikäes oma kodumaa julgeoleku kindlustamiseks.

Minu ametisse astumisel ei olnud meie kaitseväel veel oma „põhiseadust“, s. o. seadust, mis normeerib kodanikkude kohused riigikaitse alal. See seadus töötati välja ja 1926 a. sügisel võttis Riigikogu ta vastu. Selle seaduse põhjal muuseas on nüüd asutud meie kasvava noorsoo aegsaks ettevalmistamiseks kodukaitse töös.

Kaitseväge organisatsiooni alal on revideeritud mitmel puhul üksuste ja asutuste koosseise, mille tulemuseks on meie piirikatte osade kõvenemine asutuste ja sisemaal asuvate väeosade arvel.

Kaitseväge väljaõpetamise alal on püütud seda ajanõuete kohaselt kõrgele tõsta. On välja antud mitmesuguseid määrustikke ja juhtnõore selle ala korraldamiseks. Roobastikku on kestnud intensiivne töö meie alalise kaadri erihariduse tõstmiseks nii meie oma õppeasutustes kui ka väljamaal.

Ohvitseride ettevalmistamise alal on jõutud niikaugemale, et käesoleval aastal lõpetavad alalise väe ohvitseride kursused kõik meie alalises väes teenivad sõjamehed ohvitserid. Väljamaalt on tagasi jõudnud ja tööle asunud mitmed ohvitserid, kes Prantsusmaa ja Inglismaa õppeasutustes ja väeosades läbi teinud kas õppetöö või staaži. Vaatamata ainelistele raskustele, on püütud teostada väljamaale komandeerimisi õppetstarbel võimalikult laiemas ulatuses.

Et luua kõige tihedamat kontakti meie naaberriigi ja liitlase Läti sõjaväega, on 1925 a. algus tehtud vastastikku ohvitseride komandeerimisega liidu väeosadesse. Samas mõttes on ette valmistatud ohvitseride komandeerimine ka Soome sõjaväkke.

Relvastuse ja sõjatehnilise varustamise küsimus on möödunud 2¼ a. jooksul nii paljugi täienenud. Samuti ka muu varustuse alal on täiendatud tagavarasid, mis ähvardasid päris kokku kuivada.

On korda läinud mitmes garnisonis märksa parandada meie väeosade elamisolusid. Uued modern-kasarmud on kerkinud Petseris, Võrus, Tapal, Rakveres. Samuti on jõudumööda korraldatud meie arsenalid, eriväelike ja teisi kaitseväge töökodasid.

On kindlustatud kaitseväge kasutamiseks suuremad maa-alad, kus võib korraldada normaalsetes oludes sõjaväe praktilist väljaõpetamist nii üksikute väelikeidena kui ka koos töötades.

Sõjaväe seadusandluse alal on välja antud rida seadlusi ja määrustikke, mis aitavad suunida kogu meie kaitseväge elu meie olude kohaselt.

Kokkuvõetult, möödunud 2¼ aasta jooksul on meie riigikaitse ülesehitamisel korda saadetud suur ja tagajärjerikas töö, mida eriliselt intensiivseks tuleb pidada selletõttu, et 1. detsembril 1924 a. ilmsiks tulnud puudusi oli vaja kiirelt ja põhjalikult kõrvaldada. Kaitseväge ja kodanikkude enesekaitse — kaitseliit on nüüd organiteks, mis alati valvel ja automaatselt reageerivad tegevusega, kui meid peaks ähvardama mõni vägivald katse maksva riigikorra kukutamiseks või väline hädaoht.

Kogu riigikaitse töö pärast 1. detsembril sündmusi oli ühine töö kodanikkude ja kaitseväge poolt. Ilma kodanikkude vabatahtlikkude pingutusteta ei oleks ärganud uuele elule kaitseliit. Ilma rahvaesituse poolt antavate kre-

diitideta ei oleks suutnud kaitseväge korraldada ei oma õppeala, ei oma tehnilist ega varustuslikku külge. Minu kui sõjaministri tõsiseks ülesandeks oli riigikaitseks määratud summasid kõige otstarbekohasemalt realiseerida.

See ülesanne oleks minul olnud väga raske ilma kogu kaitseväge ja kaitseliidu juhtide kohusetruu ja üksmeelse kaasabit. Selle kaastöö ja kaasabi eest pean enda kohuseks tänada kaitseväge ja kaitseliidu juhte ja eriti minu lähemaid abilisi: Sõjaministri abi kindralmajor Lill'i, diviiside ja ranna- ja õhukaitse ülemaid kindralmajorid Tõnisson'i, Heinze't, Unt'i, Reek'i (kes nüüd asub Riigikogu tahtmisel sõjaministeeriumi juhtimisele), endist II diviisi ülemat, Sõjanõukogu alalist liiget kindralmajor Pödder'it, Merejõudude juhatajat mereväe kapten Salza't, Kaitseliidu ülemat kolonel Roska't, Kindralstaabi ülemat kindralmajor Tõrvand'it, Varustusvalitsuse ülemat kolonel Rotberg'i, Korraldusvalitsuse ülemat kolonel Reimann'i, Sõjaväe Tervishoiuvalitsuse ülemat kindralmajor Lossmann'i ja kõiki teisi Sõjaministeeriumi keskasutuste ülemaid ja väelike inspektoreid.

Palun kõiki vanemaid juhte edasi anda minu tänu kõikidele neile alluvatele ohvitseridele ja teistele ametisikutele.

Lahkudes nüüd sõjaministeeriumi juhtimisest, soovin ja loodan, et see üksmeel ja tööarmastus, mis olid töö edukuse pandiks möödunud 2¼ aasta jooksul, jääb kaitseväes püsima ka edaspidi uue juhi all. Üksmeel, kohusetruudus ja töö, töö ja töö on meie riigikaitse alusmüüriks. Ükski raskus ja ohver ei ole liig suur meie kodumaa kaitse ettevalmistamise töös. Olge selle töö juures katkestamata püsivusega ja raugemata jõuga.

J. Soots

Kindralstaabi Kindralmajor,
Sõjaminister.

Sõjaministri käsukiri

Nr. 67.

Tallinnas, 8. märtsil 1927 a.

Riigikogu tahtmisel asusin 5. märtsil s. a. sõjaministri kohuste täitmisele. Selle vastutusrikka ameti võtsin enese peale täies teadmises, et meie riigikaitse korraldamine nõuab veel palju rasket tööd.

Möödunud aastad on näidanud, et meie kaitseväes on valitsenud väsimata püüd täita oma kohuseid parema arusaamise järele. Alataasa on rühitud edasi, vaatamata määratumatele raskustele, mis riigi iseseisvuse esimeses aastakümnes nii loomulikud. Eesti väejuhte on nende raskuste võitmisel tiivustanud teadmine, et meie kodumaa vajab sisemiselt tugevat

Soomusautode kompanii meeskond raadiot kuulamas.

Meie kaitseväge osad kasutavad kõiki võimalusi, et sõduritele ajakohast meelelahutust pakkuda. Kuigi riiklisel summal sellel alal piiratud, siis püütakse omal jõul takistustest üle saada. Nii on ka Soomusautode kompanii omal algatusel valmistanud kolmelambilise raadio vastuvõtte-aparaadi.

ja hästi õpetatud kaitsejõude. Ja tänapäev võime rahuldustundega ära märkida, et meie kaitseväge on oludekohaselt kõrgel järjel, on alaliselt valmis kodumaa kaitseks.

Samal ajal on kasvanud kindlaks organisatsiooniks Kaitseliit, kes vabatahtliselt oma igapäevase raske töö juures leiab aega ja jõudu, et omada oskust relvade käsitamiseks, kui meie rahva heakäekäik ja rahu kindlustamine seda peaks nõudma. Meie kodanikkude massid on teadlikud, et enesekaitse eest peab kõigepealt ise hoolitsema.

Kaitseväge ja kaitseliidu, kogu riigikaitse organisatsiooni loomine nõuab rahvalt ja tema kõrgemalt esituselt — Riigikogult, heatahtlikku tähelepanu. Meie kaitseväge ja kaitseliit senini on seda tähelepanu alati tundnud. Vaatamata raskustele, mis tekivad meie aineliste võimaluste vähesusest, on rahvaesitus lubatud krediitide näol väljendanud oma vankumata tahtet teha kõik, et meie riigikaitse oleks rajatud kindlale alusele. Riigikaitse ülesehitamiseks meie rahvas kannab suuri ohvreid, kuid neis väljendub ka rahva raugemata tahe vaba, iseseisev olla.

Kaitseväge ja kaitseliit — neile rasketel ajaloolistel tundidel tugineb meie riigi saatus. Meie pühaim kohus on hoolitseda, et need toed alati kindlad oleks; iga kaitsevaelane

ja kaitseliitlane peab alati valmis olema ja hoolitsema, et need toed ikka ja ikka kõveneks. Peab alati valvel olema, et kuritahtlik käsi ei suudaks neid sisemiselt nõrgestada.

Kaitseväge juhid! Kaitseliidu päalikud! Seljataga on teil palju rasket, kuid viljarikast tööd. Kuid ees ei ole teda mitte vähem. Elu areneb. Igapäevaga sõjaasjandus muutub keerulisemaks. Möödapääsmatult on vaja ajaga sammu pidada, et kaitseväge ja kaitseliidu igakülgne väljaõpe nõuete kohaselt kõrgel seisaksid. Sõjakorral hoitakse kokku palju verd, kui oskame oma relvu ja muid võitlusabinõusid maksimaalse eduga ära kasutada. Verd hoiame kokku ka siis, kui rahuaegne töö on andnud kaitseväge juhtidele küllalt teadmisi ja oskust vägede juhtimiseks lahingus. Lahingus on äärmise tähtsusega ka kaitseväge moraalne tugevus. Isamaaarmastus, kohusetunne ja üksmeel peab valitsema Eesti kaitsejõududes. Kasvatada, süvendada neid tundeid peab olema meie püsivaks igapäevseks ülesandeks. Moraalselt tugev sõjaväge on alati olnud ka välimuselt korralik, kõigiti distsiplineeritud. Lohakus on häbiks sõdurile. Sõduri lohakus kurvastab kaaskodanikke. Koos moraalse kasvatusena peame alati hoolitsema oma alluvate välimuse ja distsipliini eest.

Kogu meietöös peab valitsema alaline raugemata tungparemuse poole.

Edu ei ole seal, kus midagi ei otsita, kus kõik on vaibumas šabloonilisse igapäevasesse askeldamisse. Otsima ja looma peame.

Meie kõik peame alatasa õppima, peame oma alluvaid õpetama ja kasvatama. Peame alatasa valvama, et kogu meie riigikaitse organisatsioon igakülgsest seisaks ajanõuete kõrgusel. Kokkuhoidlikult tarvitades Riigikogu poolt lubatavaid krediite, peame saavutama tugeva ainelise aluse riigikaitsele.

Kaitseväe elu.

1. jalaväe rügemendi kultuuriselgitustööst.

1. jalaväe rüg. tegutseb käesoleval aastal väga hoogsalt ka kultuuriselgitustöö alal. Kaitseväelastele on korraldatud terve rida mitmekesise sisuga loeng-õhtuid järgmistel teemidel: „Eesti Vabariigi põhi-seadus“ (leitn. Vahter), „Rahvasteliit. Tema konstitutsioon, organisatsioon ja tähtsus rahvusvahelise rahu kindlustamisel“ (kapten Sepp); „Joogid ja uimastavad ained“ (san. major Hehn); „Narva vabastamine aastal 1919.“ (leitn. Brahmänn); „Alkohol ja tervis“ (san. n.-ltn. Möttus); „Alkohol ja ühiskond-line elu“ (kapten Sepp); „Alkohol ja loomisvõime“ (san. n.-ltn. Möttus); „Sünnimusi Eestis Saksa oku-patsiooni eel ja iseseisvuse väljakuulutamise“ (kapten Melts); „Meie maareform, selle teostamine. Maare-formi sihtjooni ja lahendavaid küsimusi“ (kapten Sepp).

Sõdurkond jälgis kõiki loenguid suure huviga. Eriti sisurikka ja huvitava kõnega esines kapten Melts.

Peale loengute on enamasti iga laupäeva õhtul korraldatud karskusselts „Võitlejas“ sõdurkonnale teatrietendusi ja üks karskusloeng.

Jääb vaid soovida, et mõni silmapaistvam karskustegelane vaevaks võtaks Narva garnisoni kaitseväelastele alkoholi küsimusest rääkima tulla. J.

Lugupeetud tellijaid,

kellede tellimise tähtaeg lõpeb märtsi kuuga, palutakse tellimisi varakult uuendada, et ajakirja saatmisel vahe-aega ei tekiks.

„Sõduri“ talitus.

Käesoleva numbriga on kõigile tellijatele kaasandena kaasas kindralst. kindral-major N. Reek'i „**Juhi otsus ja selle kujunemine**“. Järgmisena kaasandena saadetakse tellijatele: „**Kahurväe tegevus lahingus**“. Saksa kahurväe eeskiri. Vihk 18.“ — Kolonel-leitn. G. Leetsi tõlge.

„Sõduri“ talitus.

Tööd on palju tehtud minevikus. Kuid mitte vähem pole teda vaja tulevikus. Töö küll igakord ise ei tule, teda vaja otsida. Selleks otsivaks, loovaks tööks kutsun Teid, kaitseväe juhid ja kaitseliidu päälükud kõikidel astmetel, igapäev oma kohal. Tehes loovat tööd ja olles tema juures kogu oma jõuga ning üksmeelselt, täidame oma kohused kõige suurema eduga.

N. Reek

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjaminister.

Sõjaväelised teated.

Andmed tank-relvastuse kohta üksikutes riikides.

Saksamaal 1926 a. välja antud kapten Heigli käsiraamatus käsitletakse tankrelvastust ja tankväge-sid kõikides riikides.

Väiksematel riikidel olevat praegu kas Prantsuse Renault või Briti tankid. Tanke olevat järgmiselt:

Belgias: 2 tankide pataljoni.

Eestis: 10 kerget ja 2 rasket tanki.

Soomes: 1 tankide pataljoni; Renault tankid.

Prantsusmaal: 47 pataljoni sõjaaegsete tankidega, kuna uute tüüpidega korraldatavat katseid.

Kreekas: ühe tankide pataljoni loomise kava on kinnitatud, kuid rahapuudusel pole tanke veel muretsetud.

Itaalias: tankvägede keskpunkt, koolid jne. ja 3 kaader-pataljoni; kerged ja rasked Fiat tankid.

Jaapanis: 2 tankide kompaniid on formeeritud; kerged ja rasked tankide tüübid on ehitusel oma arsenalides.

Lõuna-Slaavial: umbes 6 Renault tanki.

Lätis: 10 Briti, mark V, tanki ja 7 Renault tanki.

Leedus: umbes 12 tanki, hiljuti Prantsusmaalt osetatud.

Poolas: 1 rügement ja 3 üksikut pataljoni Renault tankidega.

Rumeenias: 3 kompaniid Renault tankidega, umbes 75 tükki.

Venemaal: 15 tankide salka, kokku umbes 170 tanki, millistest suurem osa on need, mis saadeti liitlaste poolt kindral Denikini väele. Uuetüübilised rasked Vene tankid olevat kuuldavasti ehitamisel.

Hispaanias: tankvägede kool asutati 1924 a. ja keskmise tüübiline tank on ehitamisel oma tehastes.

Rootsis: on mõned uued tankid, mis osaliselt sarnanevad mõnedele Briti tüübilistele tankidele ja on täielikult kindlad 303 kuulipilduja läbistava kuuli vastu.

Tšehho-Slovakkia: 1923 a. osteti mõned Renault tankid Prantsusmaalt, praegu aga on Skoda ja Praha tehased tegevuses tankide ehitamisega.

P.-Ameerika Ühisriigid: üks kerge ja üks raske tankide pataljon, peale selle reserv-kompaniid; praegune tankrelvastus koosneb mark III ja Prantsuse Renault'dest. Keskmise suurusega — 15—20 tonni — tankid on praegu ehitamisel. Relvastus: 1 kuue-naelaline kahur ja eraldi kuulipilduja tornis. Maksimaalne kiirus 20 kilomeetrit tunnis. Christie tüübilisest tankist on loobutud.

Vastutav toimetaja A. Traksmann.

Väljaandja Sõdur, Tallinn, Uus tän. 10.